

Aalborg Universitet

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Byfornyelse, beskæftigelse og sociale initiativer

Storgaard, Kresten; Jensen, Lisbeth Engelbrecht

Publication date:
2008

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):
Storgaard, K., & Jensen, L. E. (2008). *Byfornyelse, beskæftigelse og sociale initiativer*. SBI forlag. SBI Nr. 2008:17

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Byfornyelse, beskæftigelse og sociale initiativer

Erfaringer fra helhedsorienteret byfornyelse i Søndervangskvarteret i Århus

Byfornyelse, beskæftigelse og sociale initiativer

Erfaringer fra helhedsorienteret byfornyelse i Søndervangskvarteret i Århus

Kresten Storgaard
Lisbeth Engelbrecht Jensen

Titel	Byfornyelse, beskæftigelse og sociale initiativer
Undertitel	Erfaringer fra helhedsorienteret byfornyelse i Søndervangskvarteret i Århus
Serietitel	SBi 2008:17
Udgave	1. udgave
Udgivelsesår	2008
Forfattere	Kresten Storgaard, Lisbeth Engelbrecht Jensen
Sprog	Dansk
Sidetæl	63
Litteratur-henvisninger	Side 62
Emneord	Helhedsorienteret byfornyelse, beskæftigelsesprojekter, jobformidling, sociale initiativer, byfornyelsesprogram
ISBN	978-87-563-1352-0
Udgiver	Statens Byggeforskningsinstitut, Dr. Neergaards Vej 15, DK-2970 Hørsholm E-post sbi@sbj.dk www.sbi.dk

Eftertryk i uddrag tilladt, men kun med kildeangivelsen: *SBi 2008: Byfornyelse, beskæftigelse og sociale initiativer. Erfaringer fra helhedsorienteret byfornyelse i Søndervangskvarteret i Århus. (2008)*

Indhold

Forord	4
Indledning	5
Sammenfatning og konklusion	8
Evalueringsprogrammets spørgsmål	8
Byfornyelsesprojektets aktiviteter	11
Synlig indsats og social effekt	14
Baggrund og metode	16
Baggrund	16
Evalueringsens formål og metoder	16
Søndervangskvarteret	19
Afgrænsning af kvarteret	19
Boligområderne	20
Fritid og kulturliv	23
Befolkning, sociale forhold og beskæftigelse	23
Aktører i Byfornyelsesområdet	27
Hovedaktører i byfornyelsen	27
Byfornyelsesprojekternes organisation	28
Delprojekt 1. Sociale og beskæftigelsesmæssige initiativer	30
Tilbage til arbejdsmarkedet/iværksætning	32
Virksomhedernes Sociale Engagement	35
Genbrugspladsen	43
Andre sociale initiativer afledt af byfornyelsesindsatsen	49
Livskvalitetsstedet	49
Syværksted og tøjbyttecentral	50
Svømmeholdet og andre aktiviteter	51
Kriminalitet og kriminalitetsprojektet	52
Konklusioner og perspektiver	53
Delprojekt 2. Sports-/legeområdet	54
Delprojekt 3. Grønne korridorer	57
Delprojekt 4. Trafikdæmpning	59
Litteratur	62
Øvrige kilder	63

Forord

I Søndervangskvarteret i Århus har man i perioden 2001 til 2005 gennemført et projekt med helhedsorienteret byfornyelse med støtte fra Staten og Århus Kommune. Projektet er ganske særligt, fordi en stor del af indsatsen har rettet sig mod sociale tiltag, særlig beskæftigelse, frem for mod fysiske tiltag.

Byfornyelsesprojektet har fået støtte som helhedsorienteret byfornyelse under den daværende lov om Byfornyelse og med en statslig administration via det daværende By- og Boligministerium. By- og Boligministeriet er siden blevet nedlagt og den statslige administration af byfornyelsen er flyttet til Socialministeriet, senere Velfærdsministeriet. I 2003 blev byfornyelsesloven ændret på flere områder, bl.a. således at byfornyelsens tidligere typer, herunder helhedsorienteret byfornyelse, er ændret til to typer, nemlig områdefornyelse og bygningsfornyelse.

Byfornyelsesprojektet i Søndervangskvarteret er, med sit eksplicitte sociale sigte og sine sociale og beskæftigelsesmæssige virkemidler, derfor ikke mindre centralt i dag, hvor byfornyelsen er flyttet til Socialministeriet.

Da projektet blev igangsat bad det daværende By- og Boligministerium SBi om at følge og evaluere projektet. I 2003 udkom en første delrapport, *Helhedsorienteret byfornyelse og beskæftigelse*, By og Byg Dokumentation 042, hvor baggrund og udgangspunkt, samt startfasen af byfornyelsesprojektet, blev beskrevet.

I nærværende rapport kan man læse om erfaringerne frem til årsskiftet 2004/2005. SBi har fulgt byprojektet og har løbende indhentet erfaringer fra de implicerede hovedaktører, dvs. de relevante forvaltninger, konsulenter og ansatte, politi samt ikke mindst bestyrelsesmedlemmer og beboerrepræsentanter i de tre større boligbebyggelser i området, Rosenhøj, Kjærslund og Søndervang. En række af de virksomheder, der har været involveret, er ligeledes blevet interviewet.

Alle der har bidraget hertil takkes hermed.

Rapporten er udarbejdet af seniorforsker Kresten Storgaard (projektleder) og Lisbeth Engelbrecht Jensen (studentermedarbejder).

Statens Byggeforskningsinstitut, Aalborg Universitet
Byggeri og Sundhed
November 2008

Niels-Jørgen Aagaard
Forskningschef

Indledning

Byfornyelse handler i høj grad om at ændre negative udviklingsspiraler i et bykvarter til positive udviklingsforløb. Hvor man tidligere alene sørgede for at sætte ind over for det fysiske forfald og den manglende vedligeholdelse, er der i dag langt mere fokus på, at det også er sociale processer, der skal ændres. Netop samspillet mellem en fysisk og en social indsats har vist sig at have store potentialer for at få 'knækket kurven'. De fysiske ændringer er ofte meget synlige, medens en social indsats oftere foregår skjult for andre end de implicerede. Ved at kæde indsatserne sammen får man mulighed for både at synliggøre virkeliggørelsen af denne transformation, og bruge selve det synlige, som et vigtigt redskab i realiseringen af processens mål: at vende udviklingen og komme fra en negativ udviklingsspiral til en positiv. Men det er en stor udfordring til vort forvaltningssystem, for de fysiske tiltag hører under én forvaltning, ofte teknisk forvaltning, og de sociale tiltag hører under en anden forvaltning, typisk den sociale forvaltning. Der er tale om to forvaltningsområder, der har ganske forskellige traditioner og kulturer. Ikke kun i forhold til, at den tekniske forvaltning har med ting og fysiske størrelser at gøre, hvorimod den sociale forvaltnings genstandsfelt jo er levende mennesker. Også traditionen med kommunikationen mellem forvaltning og forvaltningens kunder er ganske forskellig i de to forvaltningssystemer.

Det kan måske virke overraskende, at det særlig er omkring den fysiske planlægning, at der er udviklet en lovbestemt tradition for, at borgerne inddrages massivt i hele beslutningsprocessen, og at der i den grad er åben offentlighed omkring processen. Dette gælder i forhold til amts-, kommune- og lokalplanlægning, men det gælder i særlig grad i forhold til byfornyelse. Her skal borgerne inddrages i forhold til de ændringer, der skal ske i deres bolig. Og de skal inddrages i forhold til de ændringer, der skal ske i deres lokale område. I mange kommuner sker dette gennem afholdelse af offentlige borgermøder og efterfølgende nedsættelse af arbejdsgrupper. Offentlighed og mobilisering er nogle af nøgleordene, der kendetegner denne proces.

I de sociale forvaltninger er forholdet mellem forvaltning og kunder ofte et andet. Kunderne bliver oftere klienter, der skal hjælpes efter de retningslinjer, som love og forordninger mere eller mindre præcist (objektivt) foreskriver. Offentlighed angår ofte den enkeltes ret til aktindsigt, men ikke møder i offentlige forsamlinger. Og mobilisering handler i høj grad om at få den enkelte klient til fungere bedre, tage bedre ansvar for eget liv i en ofte vanskelig hverdag.

I Søndervangskvarteret er det disse to traditioner, der er mødtes.

Byfornyelsesprojektet i Søndervangskvarteret i Århus er altså ikke alene en fortælling om, hvorledes nogle sociale tiltag virker i et bykvarter, men også en fortælling om to forskellige forvaltningstraditioner, nemlig teknisk forvaltning hvorunder byfornyelse traditionelt hører, og socialforvaltningen, der fremover måske får en mere central rolle i forbindelse med byfornyelsesopgaver. Byfornyelsesprojektet i Søndervangskvarteret er derfor særlig interessant, fordi det både indeholder erfaringer om, hvorledes nogle bestemte sociale indsatser virker i et bykvarter, og erfaringer om hvorledes to forvaltningstyper fungerer i forhold til en indsats i et område.

Hermed udspringer muligheder for at kopiere gode erfaringer og sætte ind over for de svagheder og vanskeligheder i fremtidige projekter, som sociale og tekniske forvaltninger måtte blive involveret i.

Byfornyelsesprojektets hovedindsats har ligget i sociale tiltag over for de mest belastede eller vanskeligst stillede i bykvarteret. Grundtanken har været, at adgang til arbejdsmarkedet er en vigtig nøgle til at løse opgaver med manglende social inklusion i et område.

Byfornyelsesprojektet består af fire delprojekter: *Sociale og beskæftigelsesmæssige initiativer*, *Sports/legeområdet*, *Grønne korridorer* og *Trafikdæmpning*. Budgettet har samlet været 10 mio. kr. Langt de fleste midler, ca. 85 pct., er gået til det første delprojekt om *Sociale og beskæftigelsesmæssige initiativer*. Projektet retter sig mod kontanthjælpsmodtagere, som man vil prøve at få i beskæftigelse via Aktivloven og Fleksjobordningen, bl.a. via ansættelse af to jobkonsulenter, der skal formidle kontakt mellem virksomheder og de arbejdssøgende. Socialforvaltningen i området har derfor haft en nøglefunktion i afvikling og administration af byfornyelsesprojektet.

De sociale og beskæftigelsesmæssige initiativer omhandler tre delprojekter: *Tilbage til Arbejdsmarkedet*, *Virksomhedernes Sociale Engagement* og *Genbrugsstationen*.

Tilbage til Arbejdsmarkedet udgør en slags ramme for den beskæftigelsesmæssige indsats og er gennemført tæt koordineret og i samarbejde med to allerede eksisterende projekter, *Stationen på Vejen* og *Projekt 42*, der gennem kursusvirksomhed søger at styrke kontanthjælpsmodtagernes arbejdsmarkedsparticipation.

Virksomhedernes Sociale Engagement arbejder via to virksomhedskonsulenter på at formidle job mellem virksomheder og kontanthjælpsmodtagere. Jobbene er i første omgang støttede, men hensigten er, at de pågældende efterfølgende er i stand til at få ansættelser på det ordinære arbejdsmarked, starte uddannelser eller på anden måde komme videre i et bedre livsforløb.

Genbrugspladsen er et projekt, der har til hensigt at opføre en genbrugsstation, bemane den med bl.a. tidligere kontanthjælpsmodtagere, forbedre områdets affaldshåndtering og etablere en reparation/værkstedsfunktion.

Projekterne gennemføres af den lokale socialforvaltning, der frem til foråret 2003 hed Socialcenter Syd og som derefter blev delt i Arbejdsmarkedscenter Syd og Familiecenter Syd. Byfornyelsesaktiviteterne blev forankret i Arbejdsmarkedscenter Syd (forkortet: AMAcenter Syd). I forhold til andre beskæftigelsesinitiativer på AMAcenter Syd blev der indgået en aftale om at byfornyelsesprojektet alene skulle koncentrere sig om den tungeste gruppe af kontanthjælpsmodtagere. I Århus har man oprettet en central jobformidlingsenhed, Arbejdsmarkedsnetværk (AMN). Denne enhed formidler også job til de brugere, der er blevet arbejdsmarkedsparticipanter gennem en indsats fra AMAcenter Syd. Byfornyelsesprojektets indsats har skullet ses som en ekstra indsats, der ikke skulle berøre antallet af henvisninger fra AMAcenter Syd til den centrale jobformidlingsenhed (AMN).

Delprojektet om *Sports/legeområdet* havde som mål at etablere et anlæg, der både kunne bruges til sportsaktiviteter, som skateboarding, basketball, rollerskating mv., og til andre legeaktiviteter. Anlægget henvendte sig til områdets unge og børn. Med anlægget, der forbedrede børns og unges udfoldelsesmuligheder, håbede man også at kunne forbedre forholdet mellem beboerne og børn og unge, og at kunne medvirke til at reducere hærværket i området. Byfornyelsesafdelingen på Stadsarkitektens Kontor har haft hovedansvaret for delprojektet.

Delprojektet om *De Grønne Korridorer* handler om at skabe grønne forbindelser mellem bydelen og de grønne områder uden for Århus. En vanskelig opgave, fordi der ikke er bevaret gennemgående grønne kiler i den hidtidige planlægning og udbygning af byen. Ved at etablere grønne korridorer får man både etableret markerede grønne bånd gennem bydelen, man ville skabe trafiksikre forbindelser for mennesker, og man ville skabe sprednings-

korridorer for vilde dyr og planter. Naturforvaltningen har været den fagligt drivende kraft i projektet.

Delprojektet om *Trafikdæmpning* handler om at undersøge mulighederne for og evt. at gennemføre trafikdæmning på Søndervangs Allé, der gennem flere år har været genstand for ønsker om en forbedring af trafikforholdene, ikke mindst set ud fra beboernes behov. Trafikforvaltningen har været den fagligt drivende kraft.

Alt i alt er det hensigten via projekterne at få skabt et bedre bykvarter. Generelt er det hensigten, særlig gennem de sociale initiativer, at skabe bedre vilkår for de enkelte kontanthjælpsmodtagere, skabe bedre netværker og reducere kriminalitet og utryghed i området.

Denne rapports evalueringssigte er først og fremmest rettet mod de sociale og beskæftigelsesmæssige initiativer. De øvrige projekter er dog kort omtalt.

Sammenfatning og konklusion

Evalueringsprogrammets spørgsmål

I forskningsprogrammet for denne evaluering formuleres en række spørgsmål, der eksplicit ønskes belyst. Nedenfor gengives disse spørgsmål *i kursiv* og evalueringens resultater opsummeres.

Bruges byfornyelsesinitiativerne til at fremme beskæftigelsen for gruppen af kontanthjælpsmodtagere?

Der er ingen tvivl om, at beskæftigelsesinitiativerne reelt har formået at få mange af kontanthjælpsmodtagerne i forskellige former for støttet beskæftigelse. Det er reelt lykkedes at foretage 326 arbejdsplaceringer ud på egentlige arbejdspladser, heraf en stor del private. Af disse har 55 arbejdsplaceringer (svarende til 17 pct) været rettet mod personer fra byfornyelsesområdet, mens de øvrige har været rettet mod andre tungt belastede kontanthjælpsmodtagere i Socialcenter Syds område. For en del af disse personer er der virkelig tale om, at der er sket en ændring af deres livsforløb, hvor det er lykkedes at ændre et negativt forløb til et positivt. Men det er en vanskelig opgave, og mange der kommer i beskæftigelse, kommer indsatsen til trods alligevel ikke videre ud på det ordinære arbejdsmarked eller ind i et uddannelsesforløb.

Men byfornyelsesinitiativet er som følge af arbejdsdelingen med de øvrige beskæftigelsesinitiativer over for kontanthjælpsmodtagere altså rettet mod den vanskeligste gruppe. Da man ikke kunne komme videre med denne målgruppe i byfornyelsesområdet, valgte man at lade formidlingsindsatsen rette sig mod tilsvarende tunge kontanthjælpsmodtagere uden for området. På denne måde har man i byfornyelsesprojektet ikke skullet nå den store gruppe af kontanthjælpsmodtagere i området, der udgøres af de mindst belastede. Denne gruppe har så til gengæld nydt godt af den almindelige beskæftigelsesformidling i kommunen, der så har kunnet bruge flere ressourcer på denne gruppe, da det ressourcekrævende arbejde med de tungeste kontanthjælpsmodtagere blev varetaget af byfornyelsesprojektet. I flg. oplysninger fra kommunens centrale jobformidlingsenhed Arbejdsmarkedsnetværk (AMN) drejer det sig om yderligere 54 jobplaceringer, der er blevet visiteret via AMAcenter Syd. Tillægger man disse til byfornyelsesprojektets 55 arbejdsplaceringer er der altså tale om ca. 100 arbejdsplaceringer, svarende til ca. 26 pct. af samtlige 380 placeringer.

Bruges beskæftigelsesinitiativerne til at styrke byfornyelsen og området - eller virker beskæftigelsesinitiativerne som en bremse for byfornyelsesinitiativerne?

Særlig delprojektet med *Genbrugsstationen* har haft en positiv indflydelse på udviklingen i området, både som arbejdssted, som være- og mødested, og i forhold til affaldshåndteringen. Herigennem har initiativet i høj grad været med til at styrke byfornyelsen og området. I forlængelse af byfornyelsesprojekterne er der også opstået spin-off projekter, fx livskvalitetsstedet, syværksted og tøjbyttecentral, svømmehold, kriminalitetsprojekt, der har en positiv effekt i området. Beskæftigelsesinitiativet om virksomhedernes sociale engagement har især haft en stor effekt på individniveau, og herigennem også på området. Men en stor del af formidlingen er gået til de særligt belastede kontanthjælpsmodtagere i hele det område, det lokale socialforvaltningscen-

ter dækker og det betyder, at det er vanskeligere at se en tydelig effekt i selve byfornyelseskvarteret.

Der er intet der tyder på, at beskæftigelsesinitiativerne har virket som en bremse for byfornyelsesinitiativerne i øvrigt - eller på hele byfornyelsesprocessen i området. Det skal dog tilføjes, at ikke alle afdelingsbestyrelserne synes, at den karakteristik, som et problemramt område, der ligger til grund for byfornyelsesinitiativerne, er dækkende for deres bebyggelse. Alligevel er man positivt indstillet på samarbejde om visse initiativer, f.eks. et beboer- og kulturhus.

Kommer initiativerne hele området til gode? Mangler der f.eks. initiativer, der styrker dem, der skal bære den fremtidige udvikling?

Især én af boligafdelingerne, Rosenhøj, har været indstillet på og dygtigt formået at bruge tilbuddene om byfornyelsesinitiativer, medens de andre afdelinger har været mere tilbageholdene. Derfor er initiativerne især gået til denne bebyggelse, først og fremmest Genbrugspladsen og Sport/legepladsen.

Beskæftigelsesinitiativerne har været rettet mod hele det område, som socialforvaltningen dækker, og som nævnt er mellem 17 og 26 pct. af de *formidlede job* gået til personer fra selve byfornyelsesområdet. På denne måde kan man sige, at initiativerne er kommet hele AMAcenter Syds område til gode - men at byfornyelsesområdet ikke er blevet tilgodeset i et omfang, man måske kunne have forventet.

Trafikprojektets første fase har været rettet mod den sydvestlige del af kvarteret, og det er opfattelsen i Søndervang, at man her ikke har fået del i projektet, til trods for at man har været meget aktiv på feltet. Der er brug for en udvidelse af *Trafikprojektet*, så det også kommer til at omfatte den nordlige del af Søndervangs Allé.

I forhold til beskæftigelsesprojekterne kan det konstateres, at selv om folk kommer i arbejde eller begynder en uddannelse, stopper mange af de personlige problemer ikke. Der kan derfor være brug for en social indsats, der hurtigt kan sættes ind, hvis problemerne tager overhånd.

Der kan også være særdeles god fornuft i at fortætte muligheden for at starte lokale skræddersyede projekter og initiativer, der udvikles efterhånden som problemer – eller indsatsmuligheder viser sig, som det har været tilfældet med Systuen, Livskvalitetsprojektet, Svømmeholdet etc. Der kan derfor være behov for, at ikke alle midler i et projekt på forhånd båndlægges, men kan bruges til sådanne udviklings- og støtteprojekter. Dette kan være midler i et byfornyelsesprojekt, men det kan også være midler, som en kommune selv er villig til at sætte i sådanne spin-off aktiviteter.

I forbindelse med PC- og cykelværkstederne og systuerne er det i øvrigt bemærkelsesværdigt, at der produceres ydelser og produkter, der er en reel efterspørgsel efter. Imidlertid er det ganske uladesiggørligt at kombinere en potentiel spinkel økonomi fra sådanne ydelser med det offentlige ydelses- og kontrolsystem – og også med den ideologi, der knytter sig til de almene bebyggelser. Måske er der brug for forsøg, der bryder med de eksisterende regelsæt og forestillinger på dette område?

Projektet retter sig næsten entydigt mod folk med store sociale eller personlige problemer. Man 'hæver' fra neden. Kunne man få flere i arbejde ved også at satse på at støtte de velfungerende - eller de potentielt velfungerende? Kunne man hjælpe f.eks. med iværksættelse af privat virksomhed. Kunne torvepladsen ved Rosenhøj bruges til dette?

Hvilke barrierer er der i det konkrete projekt?

Et gennemgående træk i alle projekter har været vanskelighederne med at få de forskellige bebyggelser til at samarbejde og få opbakning til de konkrete aktiviteter.

I beskæftigelsesprojekterne er det først og fremmest selve de problemer, mange af de jobformidlede personer har, der er ganske vanskelige at tackle. Der er ingen enkle løsninger, og ofte er det ikke problemer, der blot forsvinder, alene fordi man kommer i arbejde.

I de projekter, der er udsprunget af byfornyelsesprojekterne, især systemerne og livskvalitetsprojektet, er der store vanskeligheder forbundet med en meget stram økonomi, fordi de ikke er dækket ind af det oprindelige budget.

Herudover kan påpeges, at selve det, at en byfornyelsesindsats ofte går på tværs af eksisterende forvaltnings domæner, indebærer, at der kan være vanskeligheder forbundet med en afgrænsning mellem de offentlige aktører, fordi grænsedragningerne kan have væsentlig betydning for den enkelte forvaltnings ydelser, omsætning og budget.

Der kan også være væsentlige forskelle på den måde den sociale forvaltning og den tekniske forvaltning ser på en områdebaseret indsats, som byfornyelsen jo er. Inden for en teknisk forvaltning er der lange traditioner for en områdebaseret indsats, der i princippet indebærer, at man tilgodeser initiativer i et *bestemt* område – og *ikke* i andre områder. I en socialforvaltning er det i højere grad en tradition, at man ser på de enkelte individers tarv – og det opfattes måske ikke for så afgørende hvilket geografisk del-område, man tilhører. I fremtidige projekter bør der rettes opmærksomhed mod denne problematik.

I mange byfornyelsesprojekter søger man at styrke et område gennem aktiviteter, der binder området sammen, og man udnytter ressourcer i hele det udvalgte område, gennem projekter, der både går på tværs af området og på tværs af kommunale forvaltninger. Kommuner, der ønsker at gennemføre byfornyelsesprojekter med statslig støtte, bør være opmærksomme på, at byfornyelsen er en områdebaseret indsats, og at de andre forvaltninger, der inddrages i gennemførelsen af et projekt, bør respektere, at indsatsen er rettet mod det udvalgte område, også selv om det strider mod den måde, man hidtil har arbejdet på i de pågældende forvaltninger. Evt. bør det understreges i en styreorganisation, at den eksplicit skal sikre, at den områdebaserede indsats fastholdes.

Specielt skal der fokuseres på om byfornyelses- og beskæftigelsesinitiativerne kan bruges til at igangsætte en proces, der fremmer det fremtidige samarbejde blandt kvarterets nøgleaktører: Opbygges kendskab til nøgleaktører? Opbygges og etableres fremtidens netværker? Opbygges der tillidsrelationer mellem aktørerne? Opbygges institutionel kompetence?

I Rosenhøj har man efterfølgende gået i gang med en større renoveringsindsats med hjælp fra midler fra Landsbyggefonden. Denne indsats var i et vist omfang også inspireret af byfornyelsesindsatsen, som man kunne konstatere ikke alene kan løse de mange problemer i bebyggelsen. Måske kan denne indsats nyde godt af de samarbejdsrelationer, der blev opbygget gennem byfornyelsesprojektet, først og fremmest kontakterne til socialforvaltningen i AMACenter Syd og Familiecenter Syd. Måske kan beskæftigelsesdelen også indarbejdes i de fysiske fornyelser, der er lagt op til. F.eks. ved at stille ønsker til entreprenører om at de skal tage folk fra bebyggelserne i arbejde, som i forlængelse af intentionerne fra delprojektet om *Virksomhedernes Sociale Engagement*.

Gennem byfornyelsesprojektet kan man sige, at en vigtig del af fremtidens spillere har været på banen: Afdelingsbestyrelser, de administrative aktører, socialforvaltningens beskæftigelsesafdelinger, teknisk forvaltning og i begrænset omfang, naturforvaltning. Herudover også socialforvaltningens fami-

lierettede aktører, kriminalitetsforsorg og politi, samt en række private virksomheder. Men man mangler i høj grad en organisation af aktører, der tidligere var repræsenteret via fællesrådet for området, BIFS(Beboer-, Institutions- og Foreningssamarbejdet i Søndervangskvarteret). Det var her, de aktive repræsentanter fra bebyggelser og institutioner i området mødtes og udviklede og koordinerede en indsats. Man kan sige, at BIFS i høj grad repræsenterede eller synliggjorde det, den amerikanske bysociolog Putnam kalder for den sociale kapital i et område (Putnam, 2000). Altså de ressourcer, der er knyttet til personer og foreninger i et område. Selve det, at have disse kræfter og ressourcer repræsenteret ved en organisation, er vigtig. Det gør det langt lettere at kommunikere med de potentielle aktører og bringe ressourcerne i spil.

Man kan altså konstatere, at væsentlige kontakter er etableret, og at der er skabt relationer mellem nogle af de aktører, der kan udgøre fremtidens netværker i kvarterrettede indsatser i området. Først og fremmest mellem afdelingsbestyrelser og deres administratorer på den ene side, og socialforvaltningen på den anden. Men dannelse af netværker og netværkers fungeren er ikke noget, der sker uden vanskeligheder. Selv i det offentlige system, hvor en tværgående indsats kan synes enkel, og hvor det synes at være enkelt at føre beslutninger ud i livet, kan der være barrierer. Dette gælder således i forhold til den områderettede indsats som byfornyelsen jo pr. definition er. Initiativerne kan støde mod de sædvanlige indsatsformer, og mod den måde man har organiseret det øvrige arbejde i de forskellige forvaltninger.

Det kan konstateres, at relationerne mellem bebyggelserne i området ikke er præget af et meget tæt samarbejde. Der er en vis form for gruppering med Rosenhøj på den ene side og Søndervangs to afdelinger og Kjærslund på den anden side. Og mellem udlejningsbebyggelserne og grundejerforeningerne. Byfornyelsesprojektet har ikke medført, at bebyggelserne er kommet endnu mere på kant af hinanden, men har heller ikke resulteret i et markant øget samarbejde mellem bestyrelserne. Dog har *Genbrugsstationen* i Rosenhøj sået interesse for en lignende indsats i de andre bebyggelser, og Systuen i Rosenhøj har i høj grad inspireret til start af et lignende projekt i Søndervang. Det fremgår også af interviewene, at beboerne, og især børnene, nok er mere motiverede til at deltage i aktiviteter på tværs af de forskellige bebyggelser.

Mange af de kontakter, der er opbygget, er etableret mellem personer, og det er vanskeligt at se, hvorledes disse personers erfaringer og kontakter kan overføres til de forskellige institutioner. Hvad sker, når disse personer skifter job? Det gælder i forhold til jobkonsulenterne. Det er dem, der har den tætte kontakt til virksomhederne og til personer på virksomhederne. Man har ikke opbygget et formelt kartotek, hvilket kan gøre det vanskeligt for nye jobkonsulenter, der let kommer til at skulle starte forfra. Det gælder også i *Genbrugsstationen*, hvor mange af de funktioner, der reelt bliver varetaget af lederen, er vanskelige at overtage for andre.

Byfornyelsesprojektets aktiviteter

Byfornyelsesprojekterne fik en vanskelig start for så vidt angår realisering af projekter, der kunne samle hele områdets beboere og andre aktører. Det har gennem hele forløbet været vanskeligt at få de forskellige bebyggelser til at samarbejde om konkrete projekter. Dette skyldes dels, at bestyrelserne i nogle af boligforeningerne har haft vanskeligheder ved at se deres egne interesser varetaget i de konkrete forslag, dels som nævnt at det lokale frivilli-

ge råd, der igennem en lang årrække har samlet de forskellige aktører i området, BIFS, standsede sin aktivitet netop som byfornyelsesprojektet skulle til at realiseres. BIFS stoppede, fordi der ikke var nogle, der ønskede at overtage formandsfunktionen. Hermed var et element, der kunne have sikret samarbejdet mellem områdets aktører, faldet bort, og det lykkedes ikke at skabe et nyt fællesråd, eller på anden måde sikre en organisation, der tog højde for dette frafald.

Særlig én af bebyggelserne, Rosenhøj, har vist stor interesse for byfornyelsesprojektets muligheder og er gået aktivt ind på at realisere de enkelte delprojekter. Derfor er byfornyelsesprojektet i høj grad kommet til at handle om aktiviteter i én af bebyggelserne, frem for om en fornyelse af et helt bykvarter.

Sociale og beskæftigelsesmæssige projekter

De sociale og beskæftigelsesmæssige initiativer har først og fremmest haft en stor og synlig effekt gennem *Genbrugsstationen*. Her er det lykkedes både at skabe et mindre antal permanente arbejdspladser for kontanthjælpsmodtagere og samtidig skabe et sted, hvor mange mødes. Nogle for at aflevere affald, andre for at se om der er kommet nyt, der kan genbruges - og igen andre for at få en sludder med folk på stedet. Nogle har sociale problemer, og mange har ikke. *Genbrugsstationen* er et værested ganske uden en pædagogisk etikette. Og samtidigt er det lykkedes at forbedre miljøet gennem genbrug og kildesortering og at finde store økonomiske besparelser i affaldsordningen, der kan omsættes i arbejdspladser, så projektet kan hvile i sig selv. Men projektet er meget afhængig af, at det er de rigtige personer, der står for den daglige ledelse af projektet. *Genbrugsstationen* har også haft den effekt, at man har fået etableret et PC-værksted og et cykelværksted. Projektet retter sig alene mod én af bebyggelserne, Rosenhøj. De øvrige bebyggelser ønskede ikke at bidrage økonomisk til projektet. Til gengæld har de gode resultater fra Rosenhøj virket inspirerende på de andre bebyggelser, og i Søndervang har man etableret kildesorteringsanlæg, men uden beskæftigelsesmæssige aspekter. Også boligforeninger fra andre dele af Århus har besøgt *Genbrugsstationen*.

I projektet med *Virksomhedernes Sociale Engagement* er det i en knap tre-årig periode lykkedes at foretage 326 arbejdspladsplaceringer. Af disse kommer 55 fra byfornyelseskvarteret, svarende til ca. 17 pct. Til gengæld fik den øvrige arbejdsformidlingsindsats i området så mulighed for en indsats for den øvrige gruppe af kontanthjælpsmodtagere. I den pågældende periode har man herigennem foretaget 54 arbejdsplaceringer. Det samlede antal arbejdsplaceringer kommer hermed op på 26 pct.

At det ikke er alle af byfornyelsesprojektets arbejdspladsplaceringer, der retter sig mod kontanthjælpsmodtagere i byfornyelsesområdet, skyldes, at byfornyelsesprojektet indgik en aftale med kommunens centrale jobformidlingsenhed om, at byfornyelsesprojektet skulle koncentrere indsatsen mod den mest ressourcekrævende del af kontanthjælpsmodtagerne.

I alt udgjorde gruppen af kontanthjælpsmodtagere i byfornyelsesområdet ca. 300 personer. De 55 arbejdsplaceringer foretaget af byfornyelsesprojektet i opgørelsesperioden har været rettet mod i alt 26 personer, da flere har været igennem mere end én arbejdspladsplacering. Det er på AMAcenter Syd vurderingen, at man med de 55 arbejdspladsplaceringer havde udtømt mulighederne for at hjælpe målgruppen af de mest ressourcekrævende personer i byfornyelsesområdet. Man valgte derfor også at rette indsatsen mod de tungeste kontanthjælpsmodtagere i hele AMAcenter Syds område. Beskæftigelsesindsatsen er således i høj grad kommet hele AMAcenter Syds område til gode, frem for alene beboerne i Søndervangskvarteret.

Af de 55 arbejdspladsplaceringer relateret til byfornyelsesområdet har godt halvdelen ført til, at de pågældende personer er fortsat på arbejdsmarkedet eller kommet i uddannelse. Flest er kommet i fleksjob, medens 1 per-

son er fortsat i almindelige jobs. Af den øvrige halvdel kommer ca. en tredjedel i en ny arbejdspladsplacering, en tredjedel fortsætter på kontanthjælp uden nye initiativer/planer, medens resten får inddraget kontanthjælp på grund af arbejdsvægring eller flytning.

Oprindeligt var det tanken alene at fokusere på at formidle beskæftigelse på lokale virksomheder, men det viste sig at være for lille en gruppe, hvor potentialet hurtigt kunne udnyttes, og man har derfor opereret med virksomheder fra hele Århus.

Opgaven har været vanskelig, først og fremmest fordi målgruppen af de mest ressourcekrævende kontanthjælpsmodtagere har så store problemer, at det kræver en stor indsats både før, under og efter det formidlede job. Før via kurser og indsats på *Projekt 42* og *Stationen på Vejen* - under formidlingsarbejdet og den første jobetablering, hvor der ofte skal en ekstra indsats til i forhold til blot det at have et arbejde, kvalifikationer eller tackling af de personlige problemer den pågældende kan have - og efter, i de tilfælde hvor ansættelsesforhold fortsættes i et ordinært ansættelsesforhold, og hvor opgaverne i høj grad er overladt til virksomhederne. De personlige problemer stopper nemlig ikke i og med, at man får et fast job. Men mulighederne for at løse dem bliver bedre. Det kræver imidlertid ofte en fortsat indsats af den pågældende og af vedkommendes omgivelser.

Kontakten til virksomhederne er meget personafhængig. Man har ikke fået opbygget et egentligt register over virksomhederne - og de særlige ressource- og kontaktpersoner her, ud over de optegnelser den enkelte konsulent har. Det kan betyde, at den oparbejdede viden om og relationerne til virksomheder og kontaktpersoner kan gå tabt, hvis der sker en personaleudskiftning blandt konsulenterne.

I det hele taget spiller personkontakter en afgørende rolle i formidlingsarbejdet. Hermed bliver tillid et af nøgleordene. Det gælder både i forholdet mellem konsulenter og de personer, der skal have formidlede job, i forholdet mellem konsulent og andre offentlige aktører inden for beskæftigelsesområdet og i forholdet mellem konsulent og personer på virksomhederne.

Tilbage til Arbejdsmarkedet har fungeret som en ramme for byfornyelsesprojektet, hvor kursuselever i form af kontanthjælpsmodtagere med de mest komplekse problemstillinger fra *Projekt 42* og *Stationen på Vejen* har fundet vej videre til delprojektet om *Virksomhedernes Sociale Engagement*. Samtidig har det været i denne del af projektet at vigtige spin-off projekter i Byfornyelsesområdet er udsprunget.

Det drejer sig om projekter, der især har rettet sig mod kvinder, mange af udenlandsk herkomst. Man har således etableret to *Systuer*, hvor der mødes 10 til 20 beboerne for at reparere og sy tøj, gardiner mv. Rosenhøj har stillet kælderlokale til rådighed, ansatte fra *Genbrugsstationen* har istandsat lokalerne, og en beboer er af boligforeningen blevet ansat som leder. Projektet har stor søgning, og det er lykkedes at få fat i en gruppe af kvinder, der trods lang tids ophold i landet alligevel var socialt isoleret. Projektet henvender sig til alle i området, men har først og fremmest besøgende fra Rosenhøj. Inspireret af projektet startede en gruppe i Søndervang et tilsvarende projekt, men helt på frivillig basis.

I Rosenhøj har man også startet et *Livskvalitetsprojekt*, der ligeledes især søges af kvinder, mange af anden etnisk herkomst. Man tager på ture, udflugter og ekskursioner. Også et *svømmehold* er startet, ligesom der har været aktiviteter med *lektiehjælp*. Projektet har haft fokus på netværksskabende integration.

I samarbejde med Familiecenter Syd er igangsat et *kriminalitetsprojekt* mellem bebyggelsernes afdelinger og socialforvaltningen, med sigte på at reducere ungdomskriminaliteten.

Set under ét er der nået væsentlige resultater gennem de sociale og beskæftigelsesmæssige projekter. Gennem projekterne er der etableret gode

samarbejdsrelationer mellem boligforeningerne og den lokale socialforvaltning, der bl.a. har bidraget til, at Rosenhøj og Socialforvaltningen fra 2005 i fællesskab finansierer en boligsocial medarbejderstilling i bebyggelsen. Især *Genbrugsstationen* og de andre sociale projekter, der er blevet gennemført i bebyggelserne, har haft en effekt i byfornyelsesområdet, der er synlig for mange. Det er vanskeligere at se effekten af delprojektet om *Virksomhedernes Sociale Engagement*. Mange af de personer, det er lykkedes at skaffe arbejde har opnået væsentlige forbedringer i deres eget liv, men effekten er måske ikke så synlig for andre end de pågældende selv og deres nærmeste.

Sports/legeområdet

Det var oprindeligt intentionen, at *Sports/legeområdet* skulle etableres på en lokalitet, der sikrede, at børn og unge for hele byfornyelsesområdet ville have let adgang til pladsen. Der var forslag om at bruge parkeringspladsen foran forretningstorvet på Søndervangs Allé ved Rosenhøj. Der kunne imidlertid ikke blive enighed herom, og Rosenhøj tilbød i stedet en placering tæt ved arealerne ved *Genbrugsstationen*. Allerede i sommeren 2001 kunne *Sports/legeområdet* åbne under stor aktivitet. Siden er brugen gået op og ned, som det jo ofte går med børn og unges fritidsaktiviteter. Det er ikke blevet det tilløbsstykke, nogle måske havde håbet, og der kommer ikke så mange børn og unge fra andre dele af bykvarteret. Men de kommer, og også børn fra andre dele af Århus finder vej til pladsen. Et kraftigt slid, der kræver en aktiv vedligeholdelse, vidner om en flittig brug af pladsen. Beboere frygtede meget uro og hærværk omkring pladsen, men det har der slet ikke været tale om.

De Grønne Korridorer

Projektet har haft svært ved at komme fra start. Der er ikke en markant interesse for projektet blandt områdets andre aktører, og den kommunale naturforvaltning er ene om at styrke og fastholde projektet. Der har været forslag om at overføre midlerne til *Trafikprojektet*. Skal projektet gennemføres vil det kræve en stor indsats mht. informations- og kampagnemateriale, events mv. På den anden side er projektet særegent, fordi det ikke henvender sig til én bestemt bebyggelse, men til alle beboere med interesse for natur og miljø - og derigennem kunne projektet være med til at få skabt relationer mellem beboere på tværs af bebyggelserne.

Trafikprojektet

Trafikdæmpning af den sydligste del af Søndervangs Allé er gennemført, dvs. området mellem Rosenhøj, Kjærslund og grundejerforeningen Søndervang. Det er her skole, gymnasium og andre institutioner er beliggende, og det har vejet tungt i prioriteringen. Midlerne er stort set brugt op, og der er pt ikke midler i byfornyelsesprojektet til at gennemføre den del af projektet, der trafikbetjener Søndervang og Grundejerforeningen Øen. Man er heller ikke enige her. Uenigheden og de manglende løsninger har ikke fremmet forholdet mellem boligforeningen og grundejerforeningen.

Gennem de valgte løsninger, mushrooms, er opnået den tilsigtede trafikdæmpende virkning. Men der er alligevel også modstand mod de konkrete løsninger, som mange synes giver for store bump og belastning af biler og passagerer.

Synlig indsats og social effekt

Har en byfornyelsesindsats en stor effekt vil det kunne ses på en række af de strukturelle variable, der karakteriserer området. Men bag strukturelle fordelinger kan ligge mange forhold, der vanskeliggør en tolkning. Der kan

nemlig samtidig være sket en anden forværring af forhold, der reducerer effekten af en given indsats.

For byfornyelsesområdet foreligger der kun sparsomme statistiske fordelinger, der på det strukturelle plan kan antyde, om byfornyelsesindsatsen har gavnet.

Til gengæld er der fra interviewene mange udsagn om de fysiske forandringer, der har fundet sted i området. Først og fremmest om *Genbrugsstationen*, men også om *Sports/legeområdet*, der begge er helt centrale fornyelser i området. I forhold til den beskæftigelsesmæssige og sociale indsats er det opfattelsen at mange har nydt godt af projektet, men at det er vanskeliggere at se synlige spor. Der er ikke blevet færre 'på muren', hvor en del med misbrugsproblemer ofte holder til. Og der er delte meninger om hvorvidt kriminalitet og hærværk er reduceret, og om det er blevet mere trygt at færdes i bebyggelsen. (Efter evalueringens afslutning har der været en stigning i kriminalitet/ hærværk i kvarteret, især i efteråret 2005, der gav en del medieomtale. Det har imidlertid vist sig at en del af kriminaliteten var forårsaget af personer bosiddende andre steder).

At synlig indsats er særdeles vigtig bekræftes altså også i dette projekt. Af beskæftigelsesprojekterne er det derfor især *Genbrugsstationen*, men også de andre sociale projekter (livskvalitetsstedet, systuer, tøjbyttecentral m.v.), der umiddelbart får de fleste positive kommentarer med på vejen i alle interview. Det er her alle kan se, at der sker noget.

Virksomhedernes Sociale Engagement er der derimod meget færre, der kender til, eller som synes, de kan se nogle effekter af. For de enkelte personer, der har nydt godt af projektet, kan det til gengæld have været med til at gøre en forskel og have været med til at bringe folk fra en dårlig social situation til en god. Men i langt de fleste tilfælde er der tale om en indsats, der ikke direkte er synlig i det sociale rum/ i bebyggelsens offentlige rum.

De øvrige projekter under byfornyelsen, *Sports/legeområdet*, *Trafikprojektet* og *De Grønne Korridorer* har alle et potentielt meget synlig element i selve realiseringsfasen, der jo handler om at ændre på eller etablere fysiske anlæg. De sociale effekter er mindre synlige. Måske kunne man have opnået en endnu større effekt gennem en mere bevidst kobling mellem projekternes synlige potentialer og den sociale indsats.

De synlige potentialer angår først og fremmest arbejde med forbedringer af bygninger, anlæg og udearealer. I samme periode er der også sket en fornyelse af udenomsarealerne i Rosenhøj. Flere har kædet dette sammen med byfornyelsesinitiativet. Organisatorisk er dette dog ikke tilfældet. Men havde man været mere bevidst om en koordinering, kunne man måske have udnyttet denne forandringsproces mere offensivt.

Den sociale indsats handler i byfornyelsesprojektet først og fremmest om at få folk i arbejde. Og det har handlet om at få folk til at deltage i livskvalitetsprojektet, systuerne mv. Men herudover burde det i høj grad også have handlet om at få folk til at deltage i arbejdsgrupper omkring de enkelte projekter. I byfornyelsesprojektet har dette været et svagt led. En vigtig årsag til dette har som nævnt været, at BIFS blev nedlagt, netop som man skulle i gang med realiseringen af byfornyelsesprogrammet.

Endelig skal nævnes, at synlighed ikke kun kan skabes via etablering af fysiske anlæg etc. Events, kommunikation og informationsmateriale, medieomtale mm. er alle vigtige redskaber, når der skal skabes synlighed. I byfornyelsesprojektet har man i høj grad formået at skabe synlighed på disse områder, da man udsendte en folder om byfornyelsesprojektets aktiviteter, fx ved indvielsen af *Genbrugsstationen* og *Sports/legeområdet* og ved medieomtaler af aktiviteterne.

Baggrund og metode

Baggrund

Århus Kommune ansøgte om støtte til projektet under Helhedsorienteret byfornyelse i 1999. Året efter fik man tildelt reservation af midler og i 2001 fik man den endelige godkendelse, hvorefter man kunne gå i gang sommeren samme år.

Arbejdet med byfornyelsesprojekterne kan ses som en kulmination af en lagt række initiativer gennem halvfemserne. Således havde Århus Amts Forebyggelsesråd gennemført en trivselsundersøgelse i samarbejde med (Beboer-, Institutions- og Forenings Samarbejdet) og SUF (afd. for Sundhedsfremme, Udvikling og Forskning), der blev fulgt op med projektet 'Tid til mere' og 'Skab trivsel i det lokalområde'. I Århus Kommune gennemførte man et tværmagistratligt samarbejde i form af en beredskabsplan for bypolitik og kvarterløft (Århus Kommune: Bypolitik/ Kvarterløft - en Beredskabsplan, september 1998). I rapporten udpegedes fire områder hvor indsats var særlig ønskelig. Der blev udarbejdet problemstillinger, bud på de vigtigste målsætninger, samarbejdspartnere blev afdækket. Beredskabsplanen kunne danne baggrund for fremtidige ansøgninger om områdebaserede indsatser.

I 1999 startede arbejdet med ansøgning om reservation af midler til byfornyelsesprojektet i Søndervang. Tovholder er Byfornyelsesafdelingen, Stadsarkitektens kontor i Magistratens 2. Afdeling. Der blev etableret kontakt til forretningsførerne for de to boligselskaber (Boligselskabet Århus Omegn og Viby Andelsboligforening) og til BIFS (Beboer-, Institutions- og Forenings Samarbejdet), der fungerede som et fællesråd for området. Afdelingsbestyrelserne blev inviteret til møder og der blev gennemført flere møder i den kommunale styregruppe. En revideret ansøgning, hvor beskæftigelsesprojekterne havde fået mere vægt, fremsendtes til Ministeriet, der godkendte projektforslaget i foråret 2000.

Arbejdet med byfornyelsesprogrammet gik derefter i gang. Der indkaldtes til informationsmøde, hvor 75 beboere mødte frem, og der afholdtes et møde med virksomheder om beskæftigelsesprojektet, hvor 40 virksomheder deltog. Men der blev ikke nedsat egentlige arbejdsgrupper med beboere og virksomheder.

Allerede i sommeren samme år kunne man fremsende Byfornyelsesprogrammet til godkendelse i Århus Kommune, der godkendte programmet i efteråret, hvorefter det blev fremsendt til ministeriet, der godkendte programmet, idet de dog ønskede en evaluering af projektet. Byfornyelsesprojektet startede derefter i løbet af foråret 2001 og var allerede i fuld drift august samme år.

Evalueringens formål og metoder

Det daværende By- og Boligministerium bad SBI om at følge projektet og foretage en evaluering. SBI udarbejdede en projektbeskrivelse af forskningsopgaven (SBI, 2000), og det er denne projektbeskrivelse, der ligger til grund for nærværende rapport. I 2001/ 2002 gennemførtes den første del af evalueringen, og resultatet blev samlet i publikationen, By og Byg Dokumentation 042.

I projektbeskrivelsen (SBI, 2000) angives, at evalueringens formål vil være at belyse hvorvidt byfornyelsesinitiativerne bruges til at fremme beskæftigelsen for gruppen af kontanthjælpsmodtagere, samt om beskæftigelsesinitiativerne bruges til at styrke byfornyelsen og området, eller om beskæftigelsesinitiativerne virker som en bremse for byfornyelsesinitiativerne. Herudover rejses nogle spørgsmål: Kommer initiativerne hele kvarteret til gode? Mangler der initiativer, f.eks. initiativer, der styrker dem der skal bære den fremtidige udvikling? Hvilke barrierer er der i det konkrete projekt?

Specielt skal der fokuseres på om byfornyelses- og beskæftigelsesinitiativerne kan bruges til at igangsætte en proces, der fremmer det fremtidige samarbejde blandt kvarterets nøgleaktører:

Opbygges institutionel kompetence?

Opbygges kendskab til nøgle aktører?

Opbygges og etableres fremtidens netværker?

Opbygges der tillidsrelationer mellem aktørerne?

Evalueringen ser således byfornyelsesinitiativerne i en bredere sammenhæng. Det er altså ikke en snæver evaluering af om de enkelte projekter har nået deres mål, men i højere grad om hele initiativet er med til at fremme bykvarterets udvikling - i et fremtidsrettet perspektiv.

Til brug for den første evalueringsrapport blev gennemført interview i december 2001 med Byfornyelsesafdelingen i Teknisk Forvaltning, med Socialforvaltning, med bestyrelsesformænd i de tre bebyggelser, med en beboerrepræsentant fra det nyligt nedlagte BIFS (Beboer-, Institutions- og Forenings Samarbejdet), samt med nogle få virksomheder, der havde været involveret i beskæftigelsestiltagene.

Til brug for den afsluttende evaluering blev der herudover gennemført interview i sommeren 2003 med Byfornyelsesafdelingen i Teknisk Forvaltning og medarbejdere og ledere på socialforvaltningen, der var involveret i byfornyelsesprojektet.

I efteråret 2004 er en afsluttende interviewrunde blevet foretaget. Her er blevet gennemført interview med byfornyelsesfolkene i teknisk forvaltning, med hovedaktørerne i byfornyelsesprojektet i Socialforvaltningen, herunder virksomhedskonsulenter, med lederen af *Genbrugsstationen*, med afdelingsformænd eller repræsentanter fra bestyrelserne i de tre afdelinger, med en beboerrepræsentant, der har været aktiv gennem mange år, bl.a. i den nu nedlagte lokale foreningssammenslutning BIFS, med forretningsføreren for Rosenhøj, der er den bebyggelse der har været mest aktiv i byfornyelsesprojektet, med en medarbejder i Fritidsklubben placeret i Rosenhøj, samt telefonisk interview med varmemesteren i Rosenhøj. Endelig er der blevet gennemført telefoninterview med 14 udvalgte virksomheder, der har været i berøring med projektet. 10 af disse virksomheder er udvalgt af beskæftigelsesprojektet.

Referater fra de personlige interview er efterfølgende blevet fremsendt de pågældende personer med henblik på udryddelse af evt. misforståelser.

Gennem hele perioden har der været løbende kontakt mellem byfornyelsesprojektets hovedaktører i de to forvaltninger og nærværende evalueringsprojekt, der løbende er blevet holdt underrettet om udviklingen i byfornyelsesprojektet. Dette er sket gennem tilsendte referater af møder, mails og telefonkontakt.

Efter aftale med evalueringsprojektet har byfornyelsesprojektet registreret en del af sine aktiviteter, med fokus på delprojektet *Virksomhedernes Sociale Engagement*. Herudover er tilgået indsamlet statistik fra Politiet i Århus vedr. kriminalitet i området.

Evalueringsprojektet er blevet gennemført som et dialogforskningsprojekt. Dvs. at evalueringsprojektets resultater er løbende givet tilbage til byfornyelsesprojektet, bl.a. i et notat efter den gennemførte interviewrunde i sommeren 2003.

Søndervangskvarteret

Afgrænsning af kvarteret

I det følgende gives en kort præsentation af Søndervangskvarteret. Teksten er i stort omfang hentet ordret fra den første evalueringsrapport (By og Byg Dokumentation 042), hvor man kan finde en mere uddybende beskrivelse af området.

Søndervangskvarteret ligger 6 - 7 km sydvest fra Århus City og umiddelbart syd for Viby, tæt ved de erhvervsområder, der er beliggende her, og hvor bl.a. FDB's fabrikker var lokaliseret. Området består af 3 almene boligbebyggelser, Rosenhøj, Kjærslund og Søndervang, samt to parcelhusbebyggelser med de tilhørende grundejerforeningerne Søndervangen og Øen. I alt knap 2.000 boliger med ca. 4.500 beboere.

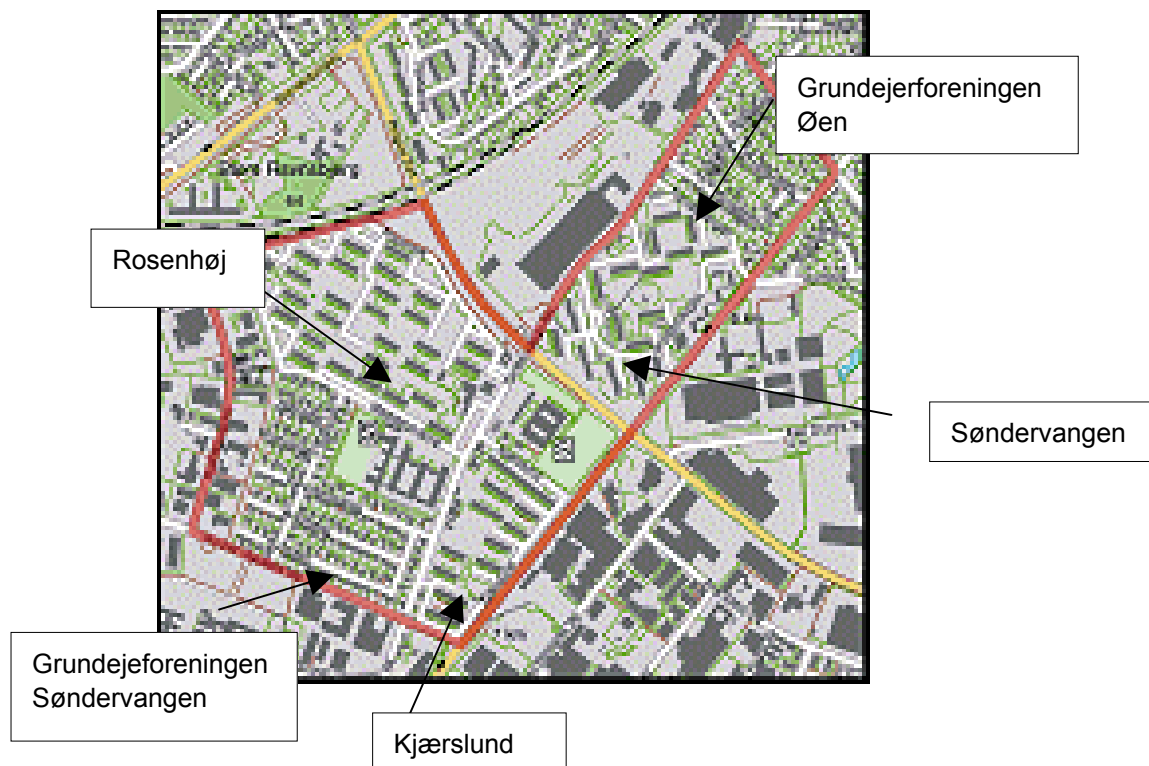
Kvarteret udgør en del af området beliggende mellem Odderbanen og Christian X's Vej og gennemskæres af den temmelig trafikerede Søndervangs Allé og af Ravnsbjergvej/Ringvej Syd, der adskiller den nordlige og den sydlige del af området.

Denne afgrænsning svarer tilnærmelsesvis til Århus Kommunes statistikdistrikt 02.80, der dog inkluderer tilgrænsende erhvervsområder nord og vest for boligområderne. Tallene fra statistikområde 02.80 giver derfor et godt billede af beboerrelaterede forhold, medens oplysninger om virksomheder inkluderer også forhold i virksomheder, der ligger i de tilgrænsende erhvervsområder nord og vest for beboelsesområdet.

Kvarteret omfatter og præges af de tre store almene etageboligbebyggelser, Rosenhøj, Kjærslund og Søndervangen, der tilsammen rummer 1590 boliger og udgør omkring 85% af den samlede boligmasse i byfornyelsesområdet. Søndervangen har to afdelinger, de øvrige hver en. Søndervangen og Kjærslund hører under Viby Andelsboligforening, medens Rosenhøj hører under Boligselskabet Århus Omegn. Bebyggelserne er typiske boligbebyggelser fra 1960'erne og 70'erne, hvor den byplanmæssige idé er baseret på spredte, ensartede stokbebyggelser, med tilhørende parkeringsarealer. Her er der lagt vægt på rationelle byggemetoder, funktionalitet og biltrafikkens fremkommelighed. I Rosenhøj findes et mindre butikstov med enkelte butikker: bager, frugt og grønthandel, kiosk, grillbar, pizzeria, benzintank og en frisør. Endvidere er der på torvet også et banko-center og en pool- og billardklub. Banko-centeret blev etableret i år 2000, i lokaler, der blev ledige, da den lokale brugs stoppede. Inden da var der forslag om at disse lokaler, via støtte fra den helhedsorienterede byfornyelse kunne anvendes til fælles beboeraktiviteter for hele kvarteret.

I området findes yderligere godt 100 kollegieværelser og ca. 342 parcelhuse, der er beliggende adskilt i henholdsvis områdets sydøstlige og nordvestlige del, dækket af de to grundejerforeninger 'Søndervang' og 'Øen'.

I området syd for Ringvejen findes også Søndervangskolen og Viby Amtsgymnasium. De større butikker OBS og Electronic World, der er beliggende umiddelbart nord for krydset mellem Ravnsbjergvej og Søndervangs Allé, præger også bybilledet med parkeringsarealer og den biltrafik disse centerfunktioner medfører. Der er opstået et nyt erhvervsområde på de gamle FDB arealer, nord for Søndervangs Allé, omkring Købmandskolen og en række konsulentvirksomheder inden for IT.

Figur 1.: Oversigtskort over Søndervangskvarteret.

Søndervangskvarteret er trafikalt veludbygget med veje og overordnede stier, og området gennemskæres af den temmelig trafikerede Søndervangs Allé fra Viby Torv og Christian den X' Vej, der begge leder trafikken til og fra Århus Midtby. Som noget nyt er der i forbindelse med etableringen af OBS og Electronic World blevet anlagt en ny ringvej, som en forlængelse af den tværgående Ravnsbjergvej. Her ledes en stor del af trafikken ud til det overordnede vejssystem. Selv om der er sket en øgning af trafikken til området på grund af etableringen af de nye store indkøbscentre, er belastningen på det gamle vejnet dog ikke blevet øget væsentligt. Samtidig er der sket en omlægning. Den store trafik af lastvogne til FDB's Centrallager er ophørt og erstattet med person biltrafik. Alt i alt har området nem adgang til Århus Midtby og det overordnede vejnet.

Ikke kun i forhold til biltrafikken er bydelen velforsynet. Der er cykelruter fra området via Søndervangs Allé og Skanderborgvej. Desuden er der cykelrute til city via Christian X's Vej og Skanderborgvej som et sammenhængende separat stisystem.

Den kollektive trafikbetjening i området er generelt god med flere busruter og hyppige afgang. Desuden er tog-betjeningen endog særdeles god. Området gennemskæres af Odderbanen (Hads-Ning Herreders Jernbane, der kører mellem Århus og Odder), der har trinbræt ved Rosenhøj. Og i oktober 2004 blev endvidere indviet en ny station i tilknytning til den gamle Viby Station, på erhvervsområdet, hvor de gamle FDB virksomheder lå. Det er Arriva banen mellem Århus og Silkeborg, der her driver Århus Nærbane med halvtimes drift.

Boligområderne

De tre boligområder Søndervang, Kjærslund og Rosenhøj blev alle bygget i 1960'erne og 70'erne. På dette tidspunkt lå de langt uden for Århus og var boligforeninger, der så at sige skød op på bar mark med erhvervsområdet herunder FDB-fabrikkerne i Viby som nabo mod nord, og parcelhusområdet øst for Viby bymidte som nabo mod nordvest. Søndervangen blev først opført, men fulgtes inden for en kort årrække af Kjærslund og Rosenhøj.

Søndervangen 1, afdeling 15

Søndervangen hører ind under Viby Andelsboligforening. Den første del af bebyggelsen, afdeling 15, blev opført i 1966. Det var den første af de tre bebyggelser, der blev opført i området. Søndervangen består af boligblokke med tre etager. Der er 156 boliger fordelt på 1–4 rum med altaner, carporte, pulterrum og fællesvaskeri. Den vejledende husleje var 1.520 kr. for en ét-rums lejlighed og 3.974 kr. for en firerums lejlighed. (Viby Andelsboligforenings Hjemmeside, 2002).

Foto 1. Søndervangen 1. afd. 15. Foto: www.vabo.dk

Søndervangen 2, afdeling 27

Søndervangen 2, afdeling 27 hører også ind under Viby Andelsboligforening. Bebyggelsen er opført i 1969 og består af boligblokke med tre etager. Der er 240 boliger fordelt på 2–5 rum med altaner, carporte, pulterrum og fællesvaskeri. Den vejledende husleje var 2.840 kr. for en torums lejlighed og 6.167 for en femrums lejlighed. (Viby Andelsboligforenings Hjemmeside, 2002).

Foto 2: Søndervangen 2, afd. 27. Foto: www.vabo.dk

Midt i bebyggelsen har man bevaret de gamle gårdbygninger for ejendommen, hvis jorder byggeriet er opført. Bygningerne bruges til beboeraktiviteter og kan lejes i forbindelse med fester. Bebyggelsen er præget af spredt beplantning mellem blokkene og velanlagte friarealer. Det grønne præger bebyggelsen, der fremstår som lys og åben.

Sociale problemer i de to afdelinger opfattes i Byfornyelsesprogrammet, som værende knyttet til en stor andel af etniske minoriteter og en høj arbejdsløshed. Problemerne er imidlertid ikke så store som i Rosenhøj.

Kjærslund, afdeling 23

Kjærslund hører ligeledes ind under Viby Andelsboligforening. Bebyggelsen er opført i 1968 og består af boligblokke med tre etager. Der er 348 boliger fordelt på 1–5 rum med altaner, carporte, pulterrum, fællesvaskeri, og stuelejlighederne har have. Den vejledende husleje var 1.750 kr. for en ét-rums og 6.358 for en femrums lejlighed. Kjærslund har etableret mange fritidsfaci-

liteter på de rekreative arealer mellem bebyggelserne. Der er fx både etableret en tennisbane og en boulebane, som hele områdets beboere kan benytte, og afdelingsbestyrelsen har gennem de seneste år fået istandsat legepladser, og der planlægges etableret en fodboldbane med mulighed for at spille op mod bander.

Foto 3. Kjærslund. Foto: www.vabo.dk

Bestyrelsesformanden genkender ikke beskrivelsen af at være et belastet boligområde. Bebyggelsen er ikke præget af ballade, indbrud og hærværk. Det oplyses, at årsagen til et eventuelt dårligt ry kan skyldes, at politiet ofte er i området på grund af problemer i nabobebyggelsen.

Rosenhøj

I Rosenhøj, som er den største af boligbebyggelserne, er der 840 boliger med 27 blokke og 81 opgange, og bebyggelsen er på 4 etager. Den er opført i perioden 1968–70 af Boligselskabet Århus Omegn. Huslejen lå i 2002 på mellem 2.135 kr. og 6.070 kr. Flere femrums lejligheder er blevet ombygget til ét- og trerumslejligheder. (Boligselskabet Århus Omegns Hjemmeside, 2002). Rosenhøj beskrives af alle adspurgte som værende den mest belastede boligafdeling i Søndervangskvarteret.

Beboersammensætningen bestod i 2002 af 25 pct. fremmedsprogede og 70 pct. på overførselsindkomster. Til- og fraflytningsprocenten er ca. 11pct.

Bebyggelsen ligger placeret på toppen af en bakke, med udsigt mod nord over hele området ned over banen og ådalen. Bebyggelsen er højere og tættere end Kjærslund og Søndervang. Rosenhøj har for nyligt selv finansieret friarealforbedringer og rummer en børnehave, et fritidshjem, en

Foto 4. Rosenhøj. Foto: www.boaarhusomegn.dk

ungdomsklub, læge og tandlæge. På et torv er der som nævnt butikker. Da den lokale Brugs lukkede, var der som nævnt tanker om at anvende de ledige lokaler til beboerformål, f.eks. beboer og kulturhus som led i den helhedsorienterede byfornyelse. Men i stedet lejede man lokalerne ud til en bankforening, der nu driver virksomheden med stor publikumssøgning.

Afdelingsbestyrelsen har været særdeles aktiv i forbindelse med byfornyeselsinitiativet og *Genbrugsstationen* og *Sports/legepladsen* er begge beliggende i Rosenhøj.

Fritid og kulturliv

Bebyggelserne har tidligere været præget et meget aktivt fritidsliv organiseret omkring boligforeningerne, der i et tæt samarbejde med institutioner og foreninger, sørgede for at der hele tiden var gode tilbud til alle. Men i løbet af firserne og halvfemserne er opslutningen omkring de fælles aktiviteter faldet drastisk. I foreningen BIFS (Beboer-, Institutions- og Forenings Samarbejdet) samledes de aktive. Foreningen var tiltænkt en aktiv rolle i hele byfornyelsesprojektet, men nedlagde sig selv, netop som byfornyelsesprogrammet skulle til at løbe af stablen.

I Beredskabsplanen (Århus Kommune, 1998) er det opfattelsen, at der generelt er dårlige fritidstilbud i lokalområdet. Området beskrives som værende kulturfattigt. Skolen vil gerne stille sig til rådighed, men folk lader sig ikke engagere.

Befolkning, sociale forhold og beskæftigelse

Søndervangskvarteret havde pr. 1. januar 1998 4.463 indbyggere, svarende til 1,6 pct. af indbyggerne i Århus Kommune. Aldersmæssigt svarer fordelingen nogenlunde til Århus Kommune generelt, dog med en lille underrepræsentation af borgere over 67 år. Samtidig er der forholdsvis mange børn og unge i området; idet aldersgruppen 0–17 år udgør 28 pct. af områdets befolkning, mod 21 pct. i kommunen som helhed.

Sociale forhold

Af tabel 1 fremgår, at antallet af personer der modtager offentlige overførselsindkomster i Søndervangskvarteret lå på knap 63 pct. i år 2000. Tallet har siden 1995 kun varieret lidt. I forhold til gennemsnittet for Århus Kommune er det ganske højt. I 1997 og 1999/2000 fik ca. 47 pct. af den voksne befolkning i Århus en eller anden form for overførselsindkomst. I Søndervangskvarteret er antallet ca. 15 pct. point højere.

Tabel 1. Overførselsindkomster. Søndervang og Århus, 1995, 1997 og 2000. Pct.

	1995	1997		1999/2000	
	Søndervang	Søndervang	Århus	Søndervang	Århus
Alle personer på 18 år og derover	3259	3292	224575	3276	226468
Antal personer på 18 år og derover. Pct.	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Antal modtagere i alt	62,7	59,5	47,9	62,9	46,8
A-dagpenge	21,1	15,7	13,3	12,4	9,9
Øvrige dagpenge	10,8	15,2	12,9	14,0	11,8
Kontanthjælp	22,8	14,6	6,8	15,2	6,3
Revaliderings- og aktiveringsydelse	6,0	14,0	8,2	15,7	7,5
I alt, midlertidige aktiveringsydelser	43,9	40,0	30,0	38,4	25,9
I alt, varige ydelser	20,1	20,7	18,6	25,5	21,4

Note: Socialdistrikt Syd havde i 2000 i alt 2.699 kontanthjælpsmodtagere.

Kilde: Århus Kommunes Statistiske kontor.

Der er en vis ændring i hvilken vægt de forskellige typer af overførselsindkomst har i perioden.

Antallet der har modtaget arbejdsløshedsstøtte var i 1995 på 21 pct. i Søndervangskvarteret. Siden da er der sket en markant reduktion, og i 1999/2000 er tallet nede på 12,4 pct. Til sammenligning er den tilsvarende andel af beboere i hele Århus, der modtog arbejdsløshedsstøtte, 9,9 pct.

Det relative antal af kontanthjælpsmodtagere var i Søndervangskvarteret i 1995 på 22,8 pct. I 1999/2000 var tallet reduceret til 15,2 pct.

Omvendt er det relative antal af personer, der modtager revaliderings og aktiveringsydelse steget i perioden, fra 6,0 pct. til 15,7 pct.

Sammenlignet med hele Århus Kommune er der især en markant større andel, der får kontanthjælp eller revalideringsydelse i Søndervangskvarteret. I 1997 og 1999/2000 fik 14 til 15 pct. af befolkningen kontanthjælp og et tilsvarende antal fik revaliderings eller aktiveringsydelse. Til sammenligning er de tilsvarende tal for hele Århus Kommune kun ca. halvt så store. Ca. dobbelt så mange i Søndervangskvarteret får altså kontanthjælp eller revaliderings eller aktiveringsydelse.

Århus kommune er opdelt i 4 socialdistrikter (Centrum, Nord, Vest og Syd). Socialdistrikt Syd omfattede ca. 75.000 beboere, hvoraf 4.500 kom fra Søndervangskvarteret, svarende til 6 pct. af samtlige beboere. I alt var der i 2000 2.699 kontanthjælpsmodtagere i hele Socialcenter Syds område. I Søndervangskvarteret var der ca. 500. Dette svarer til at 18,5 pct. af kontanthjælpsmodtagerne kommer fra byfornyelsesområdet. Byfornyelsesområdet udgør altså 6 pct. af beboerne i socialdistriktet, men 18,5 pct. af kontanthjælpsmodtagerne.

I Søndervangskvarteret boede der i år 2000 ca. 1.000 personer af udenlandsk herkomst, hvilket svarer til godt 22 pct. af områdets beboere. (Århus Kommune, 1998), hvilket er mere end dobbelt så meget som for kommunen som helhed. Den største koncentration af flygtninge og indvandrere findes i bebyggelsen Rosenhøj, hvor ca. 25 pct. af beboerne er af udenlandsk herkomst. Om end dette er højt i forhold til Århus Kommune som helhed, er der dog andre bebyggelser i Århus, der har betydeligt flere indvandrere. Således er 60 pct. af beboerne i Bispehaven i Århus af fremmed (Århus Kommune, 1998). Men den relativt store andel af flygtninge og indvandrere blandt gruppen af børn og unge betyder, at lokalområdets skole, Søndervangskolen, er blandt de ti skoler i Århus Kommune, der har flest tosprogede elever.

I Beredskabsplanen oplyses, at der er set væsentligt flere enlige med børn i Søndervangskvarteret end i kommunen som helhed, nemlig 12 pct. mod 5 pct. i kommunen som helhed. (Århus Kommune, 1998, tabel 3, Familier fordelt på familietype, 1996). Andelen af enlige uden børn er 50 pct. mod 56 pct. i kommunen som helhed.

Blandt de voksne er der en stor andel af der er uden arbejde, førtidspensionister og ret mange med misbrugsproblemer og psykiske lidelser.

Af byfornyelsesprogrammet fremgår det, at kvarteret er præget af megen kriminalitet.

Erhverv og arbejdspladser

Søndervangskvarteret ligger tæt ved erhvervsområder, hvor der er et stort udbud af arbejdspladser. På de gamle FDB arealer er der opbygget en ny Købmandsskole og mange nye firmaer indenfor konsulent og IT virksomhed er begyndt at lokalisere sig her, ligesom der er et butiksområde med OBS og Elektronik Word. Nordvest og vest for området er der mange virksomheder indenfor håndværk, industri og transport i Viby Industrikvarter og øst for kvarteret ligger Holme industrikvarter.

I løbet af 1990'erne er antallet af arbejdspladser steget med ca. 300 arbejdspladser fra godt 3.000 i 1989 til godt 3.300 i 1999. Det samlede antal af personer på 18 år og derover var i 1999/2000 i alt 3.276 personer. Arbejdsstyrken i Søndervangskvarteret var i 2001 i alt 1.936 personer.

I forhold til den bosiddende befolkning i Søndervangskvarteret er der således et særdeles godt udbud af arbejdspladser i eller omkring området. Udbuddet kan også betegnes som særdeles varieret. Da erhvervene findes inden for både de producerende erhverv, handel og serviceerhverv, synes en potentiel efterspørgsel efter arbejdskraft med meget forskellige forudsætninger og kvalifikationer at være til stede.

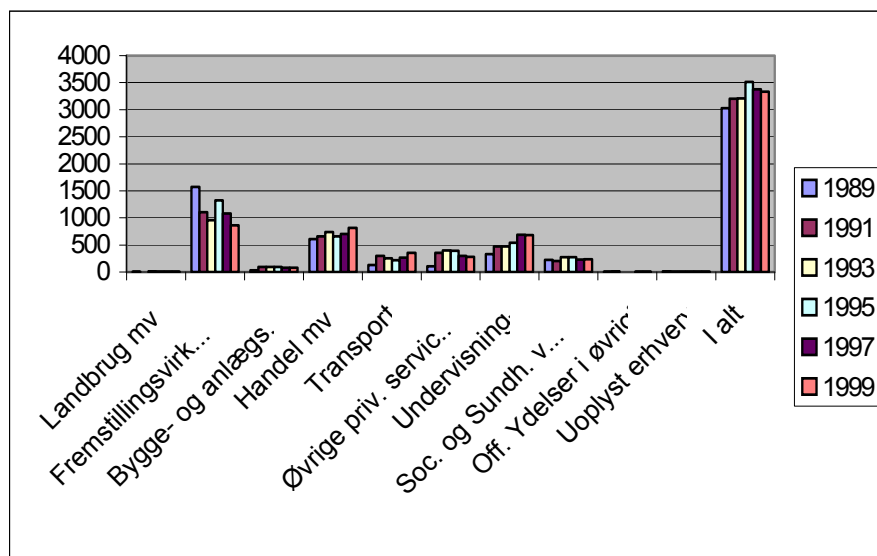

Fig. 2. Antal arbejdspladser fordelt efter erhverv i Søndervangskvarteret. Udvalgte år 1989 til 1999. Kilde: Tabel 3 og 4 i By og Byg Dokumentaion 042.

Beskæftigelse og arbejdsløshed

Søndervangskvarteret er på mange måder et traditionelt lønmodtagerkvarter med en overrepræsentation af faglærte og ufaglærte arbejdere.

Fordelingene viser at der er få selvstændige erhvervsdrivende i området, at antallet af højere funktionærer er begrænset, og at der er ganske mange blandt det, der i statistikken kaldes øvrige lønmodtagere, der især dækker lavlønsmrådet. Sammenlignet med fordelingen i hele Århus er der en markant større andel af arbejdsstyrken i Søndervangskvarteret, der tilhører lavlønsmrådet.

I Beredskabsplanen (Århus Kommune, 1998) er opgjort at pr. 1. januar 1995 var 1.757 personer med bopæl i området i beskæftigelse svarende til en beskæftigelsesfrekvens for området på 57,0 pct. Til en sammenligning havde Århus Kommune som helhed en beskæftigelsesfrekvens på 67,7 pct.

Tabel 2. Arbejdsstyrken fordelt efter arbejdsstilling. Søndervang og hele Århus. 1994, 1997 og 2001, pct.

	1994	1997		2001	
	Søndervang ¹⁾	Søndervang	Århus	Søndervang	Århus
Selvstændige	4,1	4,6	6,2	4,9	5,8
Lønmodtagere, højeste niveau		5,7	16,3	16,5	35,8
Lønmodtagere, mellemste niveau	43,7	9,1	16,6	43,3	35,8
Lønmodtagere, laveste niveau	33,1	67,1	53,4	25,5	17,6
Arbejdsløse	19,0	13,5	7,5	9,8	5,0
Arbejdsstyrken i alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Arbejdsstyrken, abs.	2180,0	1990,0	152129,0	1936,0	154807,0

¹⁾ Stillingskategorierne i 1994 er: selvstændige og medhjælpende hustruer, funktionærer, Faglærte arbejdere, øvrige lønmodtagere, arbejdsløse. I den viste tabel er funktionærer og faglærte arbejdere slået sammen i kategorierne: Lønmodtagere, mellemste niveau.

Kilde: Århus Statistik, div. År. tabel 8, samt telefonoplysninger.

Antallet af arbejdsløse har ændret sig væsentligt fra 1994 til 2001 (Tabel 2). I 1994 var der 414 arbejdsløse i Søndervangskvarteret, svaret til en arbejdsløshed på 19 pct. I 1997 er antallet faldet til 268, hvilket svarer til at 13,5 pct. af arbejdsstyrken er arbejdsløse. I 2001 er denne reduktion fortsat. Antallet af arbejdsløse er på 190 personer, svarende til en arbejdsløshedsprocent på 9,8. Men arbejdsløsheden i Søndervangskvarteret ligger væsentligt over niveauet for hele Århus. I 1997 var arbejdsløshedsprocenten i Århus 7,5 pct. og i 2001 var tallet 5,0 pct. Det viser, at til trods for en betydelig reduktion af arbejdsløsheden i Søndervangskvarteret er arbejdsløsheden alligevel næsten dobbelt så høj som i Århus som helhed.

Aktører i Byfornyelsesområdet

Byfornyelsesprojektet består som nævnt af fire delprojekter. I det efterfølgende beskrives og analyseres udviklingen i de enkelte projekter. Men først skal organisationen og projekternes relevante aktører kort præsenteres.

Hovedaktører i byfornyelsen

Byfornyelsesafdelingen i Stadsarkitektens kontor, Magistratens 2. Afd. har været tovholder på projektet, både i opstartsfasen og i administration af det samlede projekt.

Men Socialforvaltningen i området står for hovedaktiviteterne idet de styrer og administrerer de sociale og beskæftigelsesmæssige initiativer, der råder over 85 pct. af midlerne. Socialforvaltningen i området var frem til 2003 organiseret i Socialcenter Syd, der dækkede et område, der rækker ud over byfornyelsesområdet, og har derved 75.000 beboere som potentielle kunder. I 2003 blev Socialcenteret opdelt i to organisationer, Arbejdsmarkedscenter Syd og Familiecenter Syd. Byfornyelsesinitiativerne blev lagt under Arbejdsmarkedscenteret. Socialforvaltningen i området arbejder med flere projekter, der søger at få beskæftigelse til personer, der er faldet ud af arbejdsmarkedet eller som aldrig har været på arbejdsmarkedet. I forhold til byfornyelsen i Søndervangskvarteret er især to projekter vigtige: *Stationen på Vejen* og *Projekt 42*, der begge har kontanthjælpsmodtagere som målgruppe. Socialcenterets ti medarbejdere, der arbejder med beskæftigelsesrelaterede projekter, er alle involverede i byfornyelsesprojektet, men har også funktioner for andre brugere i Socialcenterets distrikt. I forhold til kommunens andre beskæftigelsesprojekter der retter sig mod kontanthjælpsmodtagere, skulle Byfornyelsesprojektet arbejde med de mest ressourcekrævende af kontanthjælpsmodtagerne. Århus kommune har organiseret sin jobformidlingsindsats i et Arbejdsmarkedsnetværk (AMN), der bl.a. varetager den videre jobformidling af brugere fra Arbejdsmarkedscenter Syd. Det var hensigten at byfornyelsesprojektets indsats skulle være en ekstra indsats, der ikke influerede på denne formidling.

I *Trafikprojektet* har Vejkontoret (Magistratens 2. Afd.) en hovedrolle, og i projektet om de grønne korridorer, spiller Naturforvaltningen, ligeledes Magistratens 2. Afd., en hovedrolle.

Herudover indgår medarbejdere fra Fritids og Kulturforvaltningen, Århus Sporveje og Århus Politi i projektarbejdet.

I byfornyelsesprojekter er samarbejdet med lokale aktører af afgørende betydning for at projekterne forankres - og at de reelt får en effekt.

I Søndervangskvarteret er det som nævnt først og fremmest *afdelingsbestyrelserne* i boligforeningerne, der er hovedaktører. Dvs. afdelingsbestyrelsen i Boligforeningen Århus og Omegn, afdelingsbestyrelserne i Viby andelsboligforening, Søndervang afd. 15 og afdeling 27, samt afdelingsbestyrelsen i Kjærslund, afd. 23. Herudover er det *forretningsførerne* i de respektive boligforeninger.

Også de to *grundejerforeninger*, Øen og Søndervangen, er vigtige aktører i området. De har selv snævre interesser forbundet med *Trafikprojektet* og med de grønne korridorer. Måske kan en bedre kontakt beboerne imellem bidrage positivt til udviklingen i området. Men der kan også opstå konflikter, f.eks. i forbindelse med de enkelte løsningsforslag.

Allerede i Beredskabsplanen efterlyses en model for samarbejde mellem de forskellige boligforeningsafdelinger. Et af problemerne er, at der ikke er nok samarbejde mellem de to boligforeninger og de to villakvarterers grundejerforeninger.

Som nævnt har der været en slags fællesråd for kvarteret, BIFS (Beboer-, Institutions- og Forenings Samarbejdet), der blev oprettet i 1985, men blev nedlagt netop som Århus Kommune havde fået reserveret midler til at igangsætte arbejdet med et Byfornyelsesprogram for kvarteret. I BIFS var der repræsentanter for afdelingsbestyrelserne og beboerne i Rosenhøj, Kjærslund, Søndervangen, grundejerforeningerne i Øen og Søndervang, fritidsforeningerne, samt områdets skoler og institutioner. Rådets deltagere var personer, der havde været aktive gennem en lang række år, og indsatsen hvilede i høj grad på enkelte personers indsats. Det var meningen, at dette fællesråd skulle være en af drivkræfterne bag byfornyelsen, men netop som byfornyelsesprogrammet var ved at være færdigbearbejdet, gav rådet op – man orkede simpelt hen ikke mere.

Gennem hele byfornyelsesprojektet har det været en væsentlig ulempe at der har manglet en forening eller sammenslutning, der samlede aktørerne for hele området, på tværs af deres respektive tilhørsforhold. Det er ikke lykkedes at få etableret en organisation, der har kunnet træde i stedet.

Områdets institutioner og skoler er vigtige aktører, der gennem årene har været involveret i adskillige område-rettede indsatser. Således har områdets daginstitutioner og Skole-Fritidsordningen (SFO) på Søndervangsskolen over en femårig periode i samarbejde med Pædagogisk Afdeling, Århus Kommune, udviklet og gennemført projektet: 'Udvikling af den forebyggende indsats over for de svagest stillede børn og unge i Århus Kommune', også kaldet Kjærslund-projektet. Sundhedssektorens medarbejdere samarbejder ud fra lokaler på Søndervangsskolen med Socialcenter Syd, Pædagogisk-Psykologisk Rådgivning (PPR), Det Sociale og Skolemæssige samarbejde med politiet (SSP), lærerne på skolen og de privatpraktiserende læger.

Lokalcenter Viby henvender sig til områdets ældre beboere. Det er placeret umiddelbart nordøst for Søndervangskvarteret, tæt ved Viby Torv. Det dækker altså et område, der går ud over byfornyelsesområdet, men er også et tilbud til Søndervangskvarterets ældre. Lokalcenteret huser mangeartede ydelser, fx pleje, hjemmehjælp, sagsbehandling, musikunderholdning og foredrag. Lokalefaciliteterne dækker værksteder, styrketræning, grupperum o.l.

Byfornyelsesprojekternes organisation

Som nævnt er det Byfornyelsesafdelingen, der har været den gennemgående tovholder i projektet. Det har den været allerede i forbindelse med udarbejdelsen af kommunens Beredskabsplan, der udpegede Søndervangsområdet, som et af fire områder, der havde behov for en indsats, ligesom den har været det i forbindelse med udarbejdelse af ansøgning og program for byfornyelsesprojektet.

Den overordnede styring

Der er etableret en følgegruppe, hvor der sker en informationsudveksling og koordinering af de forskellige tiltag. Følgegruppen har medlemmer fra den kommunale forvaltning, og fra beboerne i området, via boligforeningernes bestyrelser og administrationsafdelinger, grundejerforeninger, samt indvandrerforeningen i Viby, i alt godt 30 personer.

De kommunale forvaltninger er repræsenteret ved Mag. 1 Afd. Arbejdsmarkedscenter Syd, Mag. 2 Afd. Byfornyelsesafdelingen, Vejkontoret og Naturforvaltningen, Mag. 3 Afd. Bygningsforvaltningen, Mag. 4 Afd. Fritids og Kulturforvaltningen samt Mag. 5. Afd. Kommunale værker, Affaldskontoret

og Sporveje. Herudover er RevaCenter Syd ligeledes repræsenteret, samt en Grøn Guide. Godt halvdelen af følgegruppens medlemmer kommer fra den offentlige sektor.

Gruppen har frem til okt. 2003 holdt ét årligt møde. Derefter afholdes to møder om året. Mødedeltagelsen har ligget omkring halvtreds procent. Sekretariatsfunktionen - og tovholderfunktionen varetages af Byfornyelsesafdelingen.

I SBI 's første delrapport blev behovet for styrkelse af den overordnede styring omtalt. Dette var én af årsagerne til at man besluttedes at mødes halvårligt.

De enkelte delprojekter

I de enkelte delprojekter har forskellige forvaltninger en tovholderfunktion, ligesom de er ansvarlige for delprojekternes gennemførelse.

I de sociale og beskæftigelsesmæssige projekter er det Arbejdsmarkedscenter Syd, i projektet om *Sports/legeområdet* er det Byfornyelsesafdelingen, i projektet om *De Grønne Korridorer* er det Naturforvaltningen og i projektet om trafik er det Vejkontoret.

Der er ikke etableret styregrupper for de enkelte projekter, der i høj grad fungerer direkte i forholdet mellem hovedaktører og den kommunale tovholder.

Delprojekt 1. Sociale og beskæftigelsesmæssige initiativer

I den helhedsorienterede byfornyelse i Søndervangskvarteret har beskæftigelsesprojekterne udgjort den mest væsentlige del. Der har været igangsat tre delprojekter, hvert med sin specifikke målformulering, succeskriterier og delbudget:

Tilbage til arbejdsmarked/iværksætning
Virksomhedernes Sociale Engagement
Genbrugspladsen

Målgruppen har for alle tre delprojekter været personer, der er placeret marginalt i forhold til arbejdsmarkedet, dvs. kontanthjælpsmodtagere. Udover arbejdsløshed har de alle problemer, der vanskeliggør, at de enten kan komme ind på arbejdsmarked, eller at hvis de bliver ansat, kan gennemføre ansættelsesforholdet. Med gennemførelsen af projektet har det været en grundlæggende opfattelse, at kan man øge integrationen af disse borgere på arbejdsmarked, så fremmer man forholdene i hele kvarteret.

I Århus Kommune har man samlet beskæftigelsesinitiativer rettet mod kontanthjælpsmodtagere under Arbejdsmarkedsnetværket (AMN), altså i én organisation, der står for kontakten til virksomhederne. Byfornyelsesprojektets aktiviteter skulle derfor indordnes denne organisation og der blev fra starten indgået en samarbejdsaftale, hvor byfornyelsesprojektet skulle koncentrere sig om de klienter, der havde brug for den største indsats. Denne indsats skulle ses som en ekstra indsats, der ikke influerede på den øvrige indsats fra Arbejdscenter Syd og derfor ikke ville medføre et færre antal henvisninger fra centret til AMN.

Byfornyelsesprojektet har fungeret i et tæt samarbejde med andre beskæftigelsesprojekter med samme målgruppe. Dette har særligt drejet sig om projekterne *Stationen på vejen* og *Projekt 42* på AMAcenter Syd og derudover om socialforvaltningens øvrige arbejdsmarkedsinitiativer, samlet under Arbejdsmarkedscenter Syd. Herudover har der også været samarbejde med det amtslige Jobcenter Syd, ligesom der har været et samarbejde med projekter under socialforvaltningens Familiecenter Syd, om projekter i byfornyeskvarteret.

Projekt 42 er et projekt der henvender sig til en målgruppe typisk bestående af brugere som:

- er langvarigt forsørgede af det offentlige
- mangler motivation
- er revalidender med flere og afbrudte revalideringsforløb
- har været kendt i systemet i mange år
- har sporadisk eller ingen tilknytning til arbejdsmarked
- har sociale, psykiske og/eller fysiske problemer

Projektet afholder motivations - og afklaringskurser som er tilpasset enkelte gruppe eller individuelle forløb og som har til mål er at få sluset 'tunge' klienter over i arbejdsmarkedsrelaterede forhold. Der har for eksempel været afholdt kurser for tidligere misbrugere, brugere vurderet til fleksjob og flygtninge/indvandrere med psykiske vanskeligheder. Derudover har *Projekt 42* til opgave at foretage en løbende, tæt og individuel opfølgning af brugernes aktivitet, således at brugeren bliver støttet og tilskyndet i fastholdelsen af aktiviteten.

Projektet **Stationen på vejen** retter sig primært mod unge mellem 18-30 år, som er socialt og uddannelsesmæssigt særdeles marginaliseret og har behov for en særlig indsats der kan bringe dem ud af en fastlåst livssituation. Aktiviteringsforløbets længde er tilrettet den enkeltes behov og det endelige mål er altid en arbejdsmarkedsrettet aktivitet.

Indenfor alle beskæftigelsesinitiativerne har iværksætning været opfattet som et fælleselement og det har været hensigten at iværksætning skulle give mulighed for – i et samarbejde mellem Århus kommune, frivillige organisationer, boligforeninger, lokale virksomheder og beboere – at skabe arbejdspladser eller mulighed for at igangsætte anderledes aktiveringstiltag med forankring i beboernes nærmiljø. Iværksætning har endvidere været anvendt til rekruttering fra AMAcenter Syd målgruppe til bemanning af projekterne.

Tilskuds og beskæftigelsesinitiativer under den Sociale Lovgivning

Beskæftigelsesprojekterne finder alle sted inden for aktiv- og beskæftigelsesloven samt fleksjobordningen, der angiver muligheder for forskellige former aktivering og løntilskud.

Løntilskud

Løntilskud til kontanthjælpsmodtagere ydes til en ugentlig arbejdstid på mellem 30 og 37 timer typisk over en periode på seks måneder. Stillingerne bliver oprettet på normale overenskomstmæssige vilkår, og lønnen udbetales i første omgang af arbejdsgiveren. Efterfølgende refunderer kommunen løntilskuddet til virksomheden.

Virksomhedspraktik

En virksomhedspraktik er en afklaring af en persons muligheder for at bestride et bestemt stykke arbejde. En virksomhedspraktik vil typisk anvendes forud for en egentlig jobplan eller løntilskudsordning.

Virksomhedspraktikken er ofte af kort varighed typisk 1 - 3 måneder alt efter behovet, arbejdstiden kan variere fra få timer til fuld tid. Under virksomhedspraktikken fortsætter personen som udgangspunkt på den ydelse han eller hun hidtil har modtaget. Det vil sige, at har man modtaget sygedagpenge vil man også få sygedagpenge under arbejdsprøvningen. Arbejdsgiveren forpligtiger sig ikke til at ansætte personen efter arbejdsprøvningen

Optræning

Medarbejdere med nedsat eller ændret arbejdsevne har mulighed for genoptræning eller optræning til nye arbejdsfunktioner eller til tidligere arbejdsfunktioner efter bestemmelserne i aktivloven om revalidering. Ordningen kan anvendes til nuværende medarbejdere eller ved ansættelse af nye medarbejdere.

Optræningsperiodens varighed aftales mellem kommunen, medarbejderen og virksomheden.

Virksomheden udbetaler løn til medarbejderen under forløbet. Lønnens størrelse er typisk overenskomstens mindsteløn inden for fagområdet. Kommunen kan give helt eller delvis tilskud til lønnen.

Fleksjob

Et fleksjob er et tilbud om permanent ansættelse på særlige vilkår til personer under 65 år med varige begrænsninger i arbejdsevnen. Det kan for eksempel dreje sig om mulighed for hvilepauser i løbet af dagen eller mulighed for periodevis at gå ned i tid. Arbejdsevnen skal være begrænset i et sådan omfang, at man ikke kan opnå eller fastholde beskæftigelse på normale vilkår på arbejdsmarkedet.

Tilbage til arbejdsmarkedet/iværksætning

Formål

Projektet 'Tilbage til arbejdsmarkedet/iværksætning' beskrives som formuleringen af en række overordnede målsætninger for udviklingen i området. Et forbyggelsesperspektiv, fokus på udvalgte problemstillinger – snarere end et projekt baseret på iværksættelse af en konkret form for aktivitet.

Projektet har taget udgangspunkt i AMAcenter Syd's afklaringsprojekter – *Projekt 42* og *Stationen på vejen* og som supplement til dette har man udarbejdet personprofiler, således at man ud fra handleplaner, personprofiler og virksomheds-/projektprofiler kunne vurdere hvor de aktuelle personer mest optimalt kunne placeres.

Projektet har i høj grad været baseret på strategien om aktivering som redskab til at skabe et bedre fungerende lokalområde og derfor har programmets aktiviteter især været række bestræbelser på at opbygge et alternativt arbejdsmarked, som har været søgt skabt i tilknytning til meningsfulde opgaver i det lokale område, hvorigennem integration af områdets ledige beboere har kunnet foregå.

Med projektet har man søgt at opnå følgende succeskriterier:

beboerne skal opnå mere ansvar for og indflydelse på deres egen livskvalitet, idet der sættes mere fokus på deres egne meninger om ønsker og behov

beboernes selvværd og aktivitetsniveau skal øges via medindflydelse ungdomskriminaliteten i området nedsættes via aktivering af og støtte til børn og unge

erhvervsfrekvensen i området øges via den intensiverede aktiveringsindsats og virksomhedernes sociale engagement

ensomhed og isolering skal mindskes, idet indsatsen vil være netværksskabende

integration af persongrupper med særlige problemfelter - såsom alkohol, stofmisbrug, kriminalitet, anden etnisk baggrund osv. - skal styrkes.

Budget

Der har i alt været afsat en ramme på 3.000.000 kr. hvoraf staten har bidraget med 1.500.000 kr. og kommunen med 1.500.000.

Den første evaluerings konklusioner

Projektet Tilbage til arbejdsmarkedet/iværksætning har bestået af 8 medarbejdere ansat under projekterne *Stationen på vejen* og *Projekt 42* samt de to jobkonsulenter fra *Virksomhedernes Sociale Engagement*, som primært ansvarlige. De to jobkonsulenter samt 1 ud af de 8 projektarbejdere har udelukkende været ansat i byfornyelsesperioden, hvilket dog ikke har givet dem et yderligere ansvar for byfornyelsesprojekterne end de 7 resterende.

Tabel 3. Det samlede antal ansatte under projektet 'Tilbage til arbejdsmarkedet/iværksætning'

	Ansæt under Byfornyelsen	Ansæt uafhængigt af byfornyelsen	I alt
Projekt 42 & Stationen på vejen	1	7	8
Virksomhedernes sociale engagement	2	0	2
I alt	3	7	10

Kilde: Materiale fra AMAcenter Syd

Dette forhold hænger sammen med, at man på AMAcenter Syd, i stedet for at bemande og etablere byfornyelsesprojektet som en selvstændig enhed,

lod byfornyelsesprojektet integrere i centrets bestående projekter, som så blev opnormeret med byfornyelsesmidlerne. Denne integration af projektet med centrets andre projekter har sin fordele, men har dog besværliggjort muligheden for at måle på projektets effekter. Således fremgår der ikke mange resultater og konklusioner i den første evalueringsrapport. Her noteres det, at boligforeningerne som man havde forestillet sig kunne aftage nogle af de aktiverede ikke umiddelbart har nogle job at tilbyde den aktuelle målgruppe. Til gengæld har nogle haft succes med at bruge personer fra AMAcenter Syd til maling af carporte mv. og stiller sig ikke uvildige overfor denne form for aktivering/træning.

Status

Som beskrevet i projektformuleringen har 'Tilbage til arbejdsmarked/iværksætning' fungeret som et projekt der frem for at være baseret på en konkret form for aktivitet, i højere grad har udgjort en ramme af målsætninger og ideer om udviklingen i området, for byfornyelsens andre projekter. Iværksætning har endvidere været anvendt til rekruttering fra AMAcenter Syd målgruppe til bemanding af byfornyelsesprojekter, dvs. at deltagerne på AMA centerets øvrige kurser er gået videre i byfornyelsesprojektets andre beskæftigelsesprojekter.

I projektperioden har man på AMAcenter Syd hele tiden sat fokus på kontanthjælpsmodtagere fra byfornyelsesområdet – Rosenhøj, Kjærslund og Søndervang. Med forankring i centrets eksisterende projekter *Projekt 42* og *Stationen på vejen* (hvor den overordnede målsætning er afklaring til arbejdsmarked og iværksættelse af aktivitet/aktivering/job/uddannelse el andet) er der blevet iværksat kursusforløb og aktiveringsforløb for kontanthjælpsmodtagere fra Søndervangskvarteret udenom eventuelle ventelister. Derudover har der været tilknyttet den almindelige sagsbehandling med beslutningskompetence efter gældende regler om bl.a. virksomhedspraktik og løntilskudsordninger, således at der er blevet sikret en tæt kontakt og tæt opfølgning for de lagte jobplaner.

Med projektets brede formulering har man derudover haft mulighed for at lægge fokus på udvalgte problemstillinger og områder, som har vist sig aktuelle i løbet af byfornyelsesperioden. Man har på denne baggrund kunne opstarte initiativer, der har støttet byfornyelsens allerede eksisterende projekter eller taget form af nye projekter indenfor byfornyelsesområdet. Der er herigennem opstået vigtige nye initiativer og projekter til at støtte udviklingen i byfornyelsesområdet.

Som eksempler kan nævnes livskvalitetsprojektet, systuen og svømmehold som præsenteres senere i denne rapport.

Projektet er således tæt integreret i centrets andre projekter, og det kan derfor være vanskeligt præcist at udskille effekter af byfornyelsesprojektets delprojekt om 'Tilbage til Arbejdsmarkedet' i forhold til de øvrige aktiviteter på centeret. På AMAcenter Syd mener man at den tætte integration har været hensigtsmæssig og at man har opnået mere synlige resultater i kvarteret end hvis man havde valgt en anden mere løsrevet løsning og organisering.

Kontakt til boligforeningerne og nye projekter

To af de ansatte tilknyttet *Stationen på vejen* har brugt en stor del af deres tid på byfornyelsesprojektet bl.a. til jævn kontakt til boligforeningerne, skolerne og fritidsordninger i området. Det har udviklet sig til en tæt kontakt til afdelingsadministrationen i Aarhus og Omegns Boligselskab, og man har også fået etableret kontakt til den anden Boligforenings administration. I boligselskaberne spiller forretningsfører og afdelingsbestyrelser en helt afgørende rolle for initiativer. Dette netværk er blevet forstærket betydeligt gennem byfornyelsesprojektet. Fra at have været næsten ikke eksisterende er det i dag en vigtig platform, for fremtidige initiativer. Denne kontakt vurderes

af centret som afgørende for at man i dag har et meget fremskredent samarbejde med bl.a. boligforeningerne.

Man har som nævnt endvidere igangsat flere projekter, der alle er udsprunget af byfornyelsesprojektet: Systuen i Rosenhøj (og en systue i Søndervang, der drives af beboerne selv), Livskvalitetsprojektet, Svømmehold, Lektuelæsning. Også Kriminalitetsprojektet, der udføres af Familiecenter Syd, udspringer fra ideerne omkring byfornyelsesprojektet.

Derudover har det været en stor fordel at kunne lave nogle unikke projekter for kontanthjælpsmodtagere fra området under *Stationen på vejen* og *Projekt 42* i relation til byfornyelsesprojektets øvrige beskæftigelsesprojekter.

Konklusioner

Tilbage til arbejdsmarkedet har været tæt integreret i AMAcenter Syds allerede igangværende projekter rettet mod kontanthjælpsmodtagere i området, *Projekt 42* og *Stationen på vejen*. Bemanding af de øvrige af byfornyelsesprojektets beskæftigelsesprojekter er i høj grad sket via disse to delprojekter, der bl.a. har udviklet kurser og støtteaktiviteter, der præcist har rettet sig mod disse beskæftigelsesprojekter. Herudover er det via Tilbage til Arbejdsmarkedet, at der er i gang sat vigtige delprojekter i byfornyelseskvarteret, først og fremmest i Rosenhøj. Og måske er det endnu vigtigere at konstatere at der via indsatsen er blevet etableret væsentlige kontakter til afdelingsbestyrelser og afdelingsadministrationer i boligselskaberne i området. Kontakter der kan vise sig at være afgørende for koordinerede indsatser i fremtiden.

Men det er vanskelig at udskille effekten af Tilbage til Arbejdsmarkedet - i forhold til AMA centeret Syds andre aktiviteter, og projektets succeskriterier kan ses som kriterier der gælder for hele beskæftigelsesindsatsen i området.

Virksomhedernes Sociale Engagement

Formål

Projektet med *Virksomhedernes Sociale Engagement* er centralt i hele byfornyelsesprojektet. Det er først og fremmest gennem dette delprojekt, at man kan få tyngde ind i beskæftigelsesinitiativerne og nå mange af de arbejdsløse på kontanthjælp, og det er igennem dette delprojekt at der kan skabes blivende kontakter til virksomheder, der er interesserede i at beskæftige denne del af arbejdsmarkedet. Projektet startede i juni 2001 og har fungeret uden afbrydelser siden.

Projektet bygger på antagelsen, at det at have et job på en rigtig arbejdsplads er en god måde at komme tilbage til et arbejdsmarked på, frem for hvis det alene sker via på institutioner og aktiviteter uden for det reelle arbejdsmarked.

Formålet med projektet er:

- *at finde arbejdspladser hos små og middelstore virksomheder, der ønsker at profilere sig som socialt bevidste*
 - *at få såvel unge som ældre arbejdsløse sat i arbejde via Aktivloven og Fleksjobordningen*
 - *at få 'stærke' personligheder på virksomhederne gjort interesserede i at være støttepersoner for unge kriminelle*
- (Århus Kommune 2000, s.12)

- Tilsvarende opgives succeskriterierne til at være:
 - *den enkelte person opnår tilknytning til en virksomhed, enten i arbejde på almindelige vilkår eller i fleks-/skånejob*
 - *den enkelte- efter at have været tilknyttet en virksomhed - tager en uddannelse eller lignende.*
- (Århus Kommune 2000, s.12)

Budget

I alt blev der afsat 3,7 mio. kr. på budgettet, hvoraf 3,0 mio. anvendes til ansættelse af virksomhedskonsulenter. Staten betaler halvdelen af udgifterne, 1,850 mio. kr. og Århus Kommune betaler ligeledes 50 pct. af de samlede udgifter, 1,850 mio. kr.

Den første evaluerings konklusioner

I første delevaluering (Storgaard, Grubbe og Skoven, 2003) kunne det konstateres, at der i det første halve år juni til december 2001 i alt var visiteret 49 personer til beskæftigelse på virksomheder. Af disse kom 14 personer fra byfornyelsesområdet, svarende til knap 30 pct.

I rapporten konstateres, at det vil være en vigtig opgave at sørge for at byfornyelsens beskæftigelsesmæssige indsats reelt kommer området til gode, dvs. at det reelt er personer, der er bosat i byfornyelsesområdet, der kommer i beskæftigelse. Det pointeres at det forudsætter en selektiv indsats, hvor der bør lægges særlig vægt på at få personer, der bor området, tilknyttet beskæftigelsesprojekterne. Opprioriteres indsatsen i forhold til beboerne fra byfornyelsesområdet ikke, vil man næppe kunne skelne byfornyelsesindsatsen fra anden beskæftigelsesindsats i Socialcenter Syd.

I alt 14 personer forlod projektet fordi de havde problemer, der forhindrede dem i at kunne arbejde - f.eks. p.gr. af familieforhold, sygdom, misbrug m.m.

I rapporten påpeges virksomhedskonsulenternes vanskelige opgave i at skabe kontakt mellem den sociale forvaltnings verden og den erhvervsøkonomiske verden.

Projektets aktiviteter

Ved starten af projektet i 2001 blev afholdt et møde med virksomheder i de nærmest beliggende bykvarterer blev indbudt. 35 virksomheder var tilmeldt og de fleste mødte op. På mødet blev der informeret om tankerne bag det rummelige arbejdsmarked og om aktiviteterne i delprojektet.

Århus Kommune fik også gennemført en rundspørgeanalyse af virksomhedernes interesse for at deltage i et samarbejde om det rummelige arbejdsmarked, og Socialcenter Syd fik en liste over mulige interesserede virksomheder.

Projektet ansatte i sommeren 2001 to konsulenter, hvis primære opgave var at skaffe kontakt til virksomhederne og formidle ansættelse af de arbejdsløse, der var projektets målgruppe,

Konsulenterne har kontorer i det daværende Socialcenter Syd, der er beliggende ved Viby Torv, og de er således placeret uden for - men tæt på - byfornyelsesområdet.

Jobkonsulenterne får visiteret personer, der kan komme i betragtning, via de sociale sagsbehandlere på Socialcenter Syd.

Samarbejde om virksomhedskontakter

Som nævnt er der en arbejdsdeling med Århus Kommunes Arbejdsnetværk, der står for formidling af job til kontanthjælpsmodtagere i Kommunen, således at byfornyelseskonsulenterne skulle koncentrere deres indsats om de personer, der især havde brug for en stor ressourceindsats.

Da projektet startede, var det intentionen, at der skulle opbygges profiler af samtlige virksomheder i lokalområdet, således at der kunne ske en prioriteret udvælgelse af virksomheder. Man har dog ikke oprettet et selvstændigt egentligt kartotek over virksomhederne. Men Århus Kommunes afdeling for Arbejdsmarkedsnetværk har et IT system, hvori de registrerer deres mange jobkonsulenters forskellige virksomhedsbesøg, og heri giver oplysninger om mulige jobs og besøgsdatoer, således at de enkelte jobkonsulenter ikke 'render' arbejdsgiverne unødigt på dørene, såfremt en anden jobkonsulent lige har aflagt virksomheden besøg, og samtidigt synliggør jobåbninger for kollegaer med samme opgave. Da man startede Byfornyelsesprojektet fik man efterhånden en aftale med Arbejdsmarkedsnetværket om at byfornyelsesprojektets virksomhedskonsulenter måtte bruge systemet. Man har dog ikke haft en konsekvent registrering og benyttelse af systemet.

Man har herudover haft løbende koordineringsmøder med Amtets Revalideringscenter, Jobcenter Syd. Der har været tilstræbt regelmæssige møder (hver anden måned), men dette har ikke konsekvent kunnet overholdes. Det har været intentionen, at man skulle udveksle oplysninger om ledige jobåbninger, succeshistorier, 'rummelige' arbejdsgivere og virksomheder mv., og også i et vist omfang praktiseret dette.

Kontakten til virksomhederne

Konsulenterne har haft kontakt til knap 100 virksomheder, hvoraf langt de fleste har været private. Som beskrevet ændrede man strategi, da det viste sig mere hensigtsmæssigt at starte med den enkelte, der skulle i beskæftigelse, og derefter kontakte relevante virksomheder. Det viste sig også at det var mere hensigtsmæssigt at gå uden for bykvarteret, for det var ikke lokaliseringen, der var afgørende, men derimod om der var tale om en virksomhed, der kunne bruge den pågældende. Der er ikke skabt særlige kontakter til personer på arbejdspladserne, der kunne gå ind i et tæt samarbejde omkring unge kriminelle, først og fremmest fordi kriminalitetsprojektet ikke har haft konkrete forespørgsler herom.

Kontakterne til virksomhederne har i høj grad været personkontakter - mellem den enkelte konsulent og en leder på en virksomhed. Der er ikke

oparbejdet noget register over disse kontakter, men man har samordnet besøgene med de andre virksomhedskonsulenter i den øvrige kommunale organisation, for at undgå at de enkelte virksomheder blev løbet på dørene af de forskellige konsulenter.

Konsulenterne har besøgt et stort antal virksomheder og har opbygget et solidt kendskab disse. Jobkonsulenternes opgaver overfor virksomhederne angives (i interview) at være:

- formidle viden om hvad andre virksomheder gør
- kunne etablere kontakter til andre virksomheder
- tilbyde relevant undervisning
- foretage hurtigt opfølgning på sygemeldte og løntilskudspersoner
- styrke samarbejde med de faglige organisationer
- finde personer, der matcher virksomhedernes behov
- hjælpe med den administrative behandling af løntilskud
- rykke ud ved behov, støtte til at oprette netværk

I byfornyelsesprojektet ses kontakten til virksomhederne som en proces. Oprindeligt var det strategien at starte med et besøg, hvor konsulenten fortalte om projektet. Var der fortsat interesse og kunne virksomhedens behov matches af en person i projektet både mht. kompetencer og motivering, kunne der etableres et beskæftigelsesforløb. Gik det godt var der dermed et godt grundlag for senere tilsvarende beskæftigelser, og måske også at få beskæftiget personer, der kan være endnu mere marginalt placeret på arbejdsmarkedet.

Senere i forløbet har konsulenterne ændret strategi. Man kontakter først en virksomhed, når man har en person, der er parat til at komme i beskæftigelse. Dette kan man gøre, fordi man efterhånden har oparbejdet et godt kendskab til mange virksomheder, og man har efterhånden en god fornemmelse af, hvor den pågældende person kan komme i beskæftigelse.

Grunden til den ændrede strategi var, at de behov virksomhederne gav udtryk for, ofte ikke umiddelbart kunne imødekommes. Man måtte derfor stille kontakten i bero. En situation der er langt mindre givende end hvis en kontakt hurtigt kan resultere i en positiv formidling. Man starter også med de stærkeste af personerne, for herigennem at få banet vejen for at andre, der måske er mindre parate, senere kan komme ind på virksomheden.

Den første kontakt - og den første person i beskæftigelse - er derfor af stor betydning for det videre forløb. Derfor placeres i første omgang ofte de mest arbejdsmarkedsparate i de første job på virksomhederne.

Der har været flere kontakter til private virksomheder end til offentlige, idet ca. 85 pct. af kontakterne er gået til private virksomheder. Man har ønsket denne fordeling, fordi det er opfattelsen, at man her lettere kan skabe nye jobs, hvis man ellers kan skabe en god kontakt, og finde den rette person til jobbet. De offentlige virksomheder har oftere ikke mulighed for senere beskæftigelse på almindelige vilkår - og personer, der kommer godt igennem et ansættelsesforløb i en offentlig virksomhed, skal altså derefter alligevel ud i den private sektor.

Som udgangspunkt var projektet kun rettet mod lokale virksomheder, men efterhånden har det vist sig, at det ikke var virksomhedernes lokalisering, der var afgørende for om de ville tage folk ind, men derimod deres reelle behov i forhold til de personer, der var tale om skulle i beskæftigelse. Derfor har man bredt sig til en stor del af Århus.

Formidlet beskæftigelse

Omfang

I løbet af de knap tre år projektet har eksisteret er der foretaget i alt 326 arbejdsplaceringer via delprojektet (august 2001 til juni 2004). Det svarer til godt 50 placeringer pr. halvår i gennemsnit. Dette er altså lidt mere end hvad der kunne konstateres ved den første evalueringsrapport, hvor man allerede det første halve år var kommet på hele 49 arbejdsplaceringer.

Typer af formidling

Ca. halvdelen af formidlingerne (160 formidlinger) har haft afprøvning som formål, dvs. etablering af en arbejdssituation, med henblik på at afprøve om den pågældende person reelt kan gennemføre en arbejdssituation, eller om den pågældende evt. er potentiel ansøger til en eller anden form for (før)pension.

Knap en tredjedel af samtlige formidlinger (105) sker med henblik på optræning. Der er her tale om at de pågældende personer gennem arbejdsforløbet får oparbejdet kompetencer til selve det at kunne gå på arbejde og til at gennemføre de opgaver det pågældende job indebærer.

Godt 15 pct. (51 formidlinger) sker med henblik på fleksjob, hvor de pågældende personer har nedsat arbejdstid, og hvor den pågældendes indtægt er en kombination af indtjent løn og offentligt tilskud.

Endelig sker der en formidling til det ordinære arbejdsmarked i 3 pct. af tilfældene, svarende til at det i 10 tilfælde er lykkedes at få formidlet til et job på det ordinære arbejdsmarked.

Ses isoleret på den formidling der finder sted for beboere i byfornyelsesområdet, er mønsteret det samme. Men der er en lidt større andel af formidlingerne, der har afprøvning som formål, nemlig 56 pct. mod 49 pct. Tilsvarende er de øvrige andele mindre, således er det kun én ud af de 55 arbejdspladsformidlinger, hvor den pågældende person er formidlet videre til et ordinært job.

Formidlinger fra Byfornyelsesområdet

Af de 326 arbejdsplaceringer, er de 55 fra byfornyelsesområdet, hvilket svarer til 17 pct.

I den første evalueringsrapport var der i alt 49 arbejdsplaceringer via virksomhedsprojektet. Af disse var 14 fra byfornyelsesområdet, hvilket svarer til 28,6 pct.

Det kan altså konstateres at andelen af personer fra byfornyelsesområdet er faldet gennem projektets forløb. Dette skyldes i flg. Beskæftigelsesprojektet selv, at man stort set har formidlet beskæftigelse til alle de personer, der reelt har haft mulighed for at kunne varetage et job. Da det er den mest resourcekrævende del af kontanthjælpsmodtagerne, der efter arbejdsdelingen med Arbejdsmarkedsnetværket blev projektets målgruppe, var der således tale om en reduktion i antallet af job, der potentielt kunne forventes formidlet.

Fra kommunens centrale jobformidlingsenhed, Arbejdsmarkedsnetværk (AMN), er der i samme periode sket yderligere 54 jobformidlinger, til personer bosiddende i byfornyelsesområdet, og som er visiteret fra Arbejdscenter Syd, der har stået for indsatsen med at paratgøre de pågældende personer til indgang på arbejdsmarkedet.

I den første evalueringsrapport var det en væsentlig konklusion, at byfornyelsesprojektet skulle være opmærksom på, at andelen fra byfornyelsesområdet ikke blev for lille. Og det blev påpeget, at man var nødt til at foretage en selektiv formidling, hvor personer fra bydelens område måtte opprioriteres. Som nævnt kan det altså konstateres, at andelen ikke er steget, men er blevet reduceret fra 29 pct. til 17 pct. Dette skal ses i forhold til, hvor stor en del Byfornyelsesområdet udgør af Arbejdsmarkedscenter Syds område. I følge

Århus Kommunes Statistiske Kontors seneste opgørelse udgør befolkningstallet i Arbejdsmarkedscenter Syds distrikt pr. 1/7-2003 ca. 77.000 borgere. Området dækker stort set postdistrikterne Viby, Højbjerg, Tranbjerg J., Mårslet, Beder, Malling, Solbjerg - og Hasselager. I Byfornyelsesområdet bor ca. 4.500 indbyggere. Området udgør altså knap 6 pct. af hele Arbejdsmarkeds Syds område. Set i forhold til dette tal kan de 17 pct. af de formidlede, der kommer fra byfornyelsesområdet, synes rimeligt. Man kan med dette forhold for øje sige, at der kommer tre gange så mange fra byfornyelsesområdet, som man ellers skulle forvente i forhold til bykvarterets befolkningsandel.

Under alle omstændigheder kan man konstatere, at virksomhedskonsulenterne har formået, at få mange virksomheder til at tage imod en række personer, der ellers var uden for arbejdsmarkedet. Fordelen af dette arbejde er i høj grad gået til hele det område, som Arbejdsmarkedscenter Syd dækker. Byfornyelsesindsatsen må således siges at have kommet hele dette område til gode.

Ophørte job

Arbejdsmarkedscenter Syd oplyser, at af de 326 arbejdsplaceringer er i alt 26 ophørt inden gennemførelse af jobbet, svarende til 8 pct. Af de 26 kom 10 fra Byfornyelsesområdet, svarende til at 18 pct. (af de 55 formidlinger fra byfornyelsesområdet). Det vil altså sige at frafaldsprocenten er mere end dobbelt så høj for de personer, der kommer fra byfornyelsesområdet, sammenlignet med hele Arbejdsmarkedscenter Syds område. Sammenlignes hele forløbet med det første halvår, kan det konstateres, at der er sket en betydelig reduktion i antal af personer, der stopper. I det første halve år var der 14 personer, der stoppede beskæftigelsesforløbet i 'utide' fordi de ikke kunne gennemføre jobbet, svarende til 28 pct.

Tabel 4. Antal formidlede placeringer, fordelt efter jobtype og område. 1.08.2001 - 30.06.2004. Absolutte tal

Område	Afprøvning	Optræning	Fleksjob	Ordinært Job	I alt
Byfornyelsesområdet	31	15	8	1	55
Øvrige AMA S	129	90	43	9	271
I alt	160	105	51	10	326

Kilde: Materiale fra AMA Syd

Tabel 5. Formidlede placeringer, fordelt efter jobtype og bopæl. 1.08.2001 - 30.06.2004. Procent

Område	Afprøvning	Optræning	Fleksjob	Ordinært Job	I alt
Byfornyelsesområdet	19,4	14,3	15,7	10,0	16,9
Øvrige AMA S	80,6	85,7	84,3	90,0	83,1
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kilde: Materiale fra AMA Syd.

Tabel 6. Antal formidlede placeringer, fordelt efter jobtype og område. 1.08.2001 - 30.06.2004. Procent

Område	Afprøvning	Optræning	Fleksjob	Ordinært Job	I alt
Byfornyelsesområdet	56,4	27,3	14,5	1,8	100,0
Øvrige AMA S	47,6	33,2	15,9	3,3	100,0
I alt	49,1	32,2	15,6	3,1	100,0

Kilde: Materiale fra AMA Syd.

Effekt for den enkelte

Til vurdering af effekten for den enkelte foreligger der dels en statistisk opgørelse af hvad der er sket med de pågældende efter de har været i beskæftigelsesprojektet for så vidt angår de 55 arbejdsmarkedsplaceringer, hvor de pågældende har bopæl i byfornyelseskvarteret. Dels foreligger der en mere detaljeret, kvalitativ opgørelse for 15 personer ud af de 326 arbejdsmarkedsplaceringer, der er foretaget for hele AMAcenter Syds område.. Begge opgørelser er udført af AMAcenter Syd på foranledning af evalueringsprojektet.

I den statistiske opgørelse er opgjort hvilken forsørgelsesstatus de personer, der bor i byfornyelsesområdet, har haft umiddelbart efter deres deltagelse i beskæftigelsesprojektet. Materialet giver således kun mulighed for en vurdering af den umiddelbare forsørgelseseffekt – og ikke en vurdering af effekten på længere sigt. Det fremgår, at de 55 arbejdsmarkedsplaceringer har været rettet mod 26 personer, heraf 6 med anden etnisk baggrund end dansk.

Af de 26 personer kommer 2 personer videre i udstøttet beskæftigelse, 7 personer kommer videre i fleksjob, 3 personer bliver visiteret til fleksjob, men afventer et fleksjob og 1 person kommer videre i lærlingejob med støtte.

Tabel 7. Forsørgelsesstatus pr. 29/12-2004 efter 55 arbejdsmarkedsplaceringer af beboere i Søndervangskvarteret formidlet af Byfornyelsesprojektets jobkonsulenter i perioden 1/8-2001 - 30/6-2004. Placeringerne omfatter 46 arbejdsplaceringer af 20 danskere, 9 arbejdsplaceringer af 6 personer med anden etnisk baggrund

Nationalitet	Udstøttet beskæftigelse	Fleksjob	Lærlinge-forhold m. støtte	Førtidspensionist	Visiteret til og afventer fleksjob	Kontanthjælp og i ny arbejd. placering	Kontanthjælp uden plan	Kontanthjælp stoppet pgr af arbejdsvægring	Flyttet, ukendt ophold	I alt
Dansk	1	6	1	0	3	3	3	1	2	20
Andet	1	1	0	1	0	1	2	0	0	6
I alt	2	7	1	1	3	4	5	1	2	26

Kilde: Materiale fra AmaCenter Syd.

Dvs. 13 personer, svarende til 50 pct. kommer altså videre, især til fleksjob, men også ud på det almindelige udstøttede arbejdsmarked og i uddannelsesforhold. Af den anden halvdel fremgår, at 1 person bliver visiteret til førtidspension, 3 personer bliver visiteret til kontanthjælp og ny arbejdsplacering, 5 til kontanthjælp uden videre planer for arbejdsplacering eller andet. Kun 1 får kontanthjælpen stoppet p.gr. af arbejdsvægring, medens 2 flytter eller er uden kendt adresse.

Der er ikke markant forskel på beskæftigelsesindsatsens effekt overfor danskere eller indvandrere.

I den kvalitative opfølgning, som beskæftigelsesprojektet på evalueringsprojektets foranledning har foretaget, har man søgt at følge op på 15 personer af de 326 arbejdspladsanvisninger, virksomhedskonsulenterne har foretaget for personer bosiddende i hele AMAcenter Syds område. Opgørelsen kan ikke forventes at være dækkende for, hvad der er sket for alle, der har været igennem projektet, men viser nogle typiske forløb og dermed også noget om variation i forløb og effekter.

Beskæftigelsesprojektet har udvalgt 5 placeringer oprindeligt etableret som arbejdsprøvnings, 7 placeringer i optræningsforløb og 3 fleksjobplaceringer.

Arbejdsplaceringer

Af de 5 arbejdsplaceringer endte én med at den pågældende fik tilkendt pension pga. helbredsmæssig indikation, som følge af den pågældende afklaring. Én er efterfølgende kommet i gang med en uddannelse, én er efterfølgende blevet ansat på arbejdsstedet med fleksjob (under fleksjobordningen), én er fortsat under afprøvning, men forventes at kunne komme videre mht. job og uddannelse. Endelig er der én person, hvor virksomheden gik konkurs og som derfor måtte afbryde afprøvningsforløbet, og som derfor er kandidat til at indgå i et nyt afprøvningsforløb.

Hvis eksemplerne er typiske kan man se, at der gennem afprøvningsforløbet ofte sker det, at personer rent faktisk kommer videre - enten i form af forskellige job ordninger, f.eks. i et fleksjob, i uddannelse eller i andet arbejdsforløb. Og kun én af de pågældende personer endte med at få tilkendt pension p.gr. af helbredsmæssige årsager.

Optræning

Af de syv personer, der har været i optræning, har én har været på optræning og er efterfølgende blevet ansat på ordinære vilkår i det private firma. Én har været gennem afprøvning og optræning på tre forskellige arbejdspladser og det forventes at vedkommende ansættes i fleksjob hos sidste arbejdsgiver (støttet projekt) efter endt optræning. Én har været i optræning og ansat med løntilskudsaftale gennem ca. 6 mdr., hvorefter pågældende udebliver fra jobbet og opsiges. Aktiveres derefter gennem et kommunalt projekt. Én har været i optræning i en måned, men ophører fordi vedkommende ønsker at gå i gang med en uddannelse. Er i dag ansat 2 dage om ugen i en offentlig virksomhed, med supplerende kontanthjælp. Én har været under optræning i fem måneder hos to arbejdsgivere, men ophører p.gr. af for meget sygefravær, og afventer start hos Jobcenter Århus Syd med henblik på fleksjobetablering. Én er under optræning i en måned og overgår til fleksjob hos samme firma, men stopper efter 2 måneder p.gr. af helbredsmæssige forhold. Pågældende er sygemeldt og afventer visitation til Jobcenter Århus Syd med henblik på vurdering af om revalideringsmulighederne er udtømte, og om der er grundlag for afklaring af pensionsabilitet. Endelig er én startet som butiksmedhjælper, med henblik på en efterfølgende ordinær ansættelse, men må stoppe efter fire måneder p.gr. af børnepasnings- og andre massive familiemæssige problemer.

Som det fremgår, er der ofte tale om særdeles vanskelige forløb. Kun én af de 7 personer, ender med en ordinær ansættelse i et privat firma og én forventes ansat i fleksjob i en offentlig støttet virksomhed. De øvrige indgår i nye former for støttede aktiviteter og behandlinger. Ofte ender optræningsforløbene med, at de pågældende udebliver fra arbejde, bliver syge eller må stoppe på grund af massive sociale problemer.

Fleksjob

Af de tre personer, hvor man har fulgt deres forløb, har den ene været igennem tre fleksjob, herunder to under byfornyelsesprojektet. Men to af arbejdspladserne er lukket eller har måttet indskrænke på grund af faldende omsætning. Den sidste ansættelse er fortsat gældende. Én person forlader det ordinære arbejdsmarked i 2002 p.gr. af helbredsmæssige forhold, kommer via byfornyelsesprojektet i afprøvning, må stoppe, men kommer i optræning og ender med fleksjob ansættelse i det pågældende private firma. Én person har gennem hele sin voksne tilværelse haft sygdoms- og misbrugsproblemer, men kommer via byfornyelsesprojektet i fleksjob hos en lokal virksomhed. Sygemeldes fra jobbet, men forventes at vende tilbage ved raskmelding.

De tre cases viser ligeledes, at der kan være tale om særdeles vanskelige forløb, med store problemer hos de pågældende personer. Men eksemplerne viser også, at den massive indsats kan resultere i, at man finder job, som de pågældende, problemerne til trods, alligevel kan udfylde.

Køn, alder og etnisk oprindelse

I de gennemgåede sager er der fem kvinder, alle indenfor optræning, og 10 mænd. Næste alle de nævnte personer er mellem 30 og 50 år. Én er under 25 år, og én er over 50 år. Fem personer har en etnisk oprindelse, der ikke er dansk. I de gennemgåede sager er der ingen systematik mht. problemer og udfald af beskæftigelsesforløbet. De sociale problemer, sygdom, misbrug er repræsenteret i alle grupper. I de få sager i dette materiale er det dog typisk, at kvinder kan have så store familiemæssige problemer, at det kan stoppe beskæftigelsesforløb, der ellers så ud til at lykkes.

Eksemplerne giver ikke svar på spørgsmålet om, hvad den enkelte får ud af forløbene. Men eksemplerne viser, at man ikke kan påregne, at der gennem indsatsen skabes beskæftigelse på det ordinære arbejdsmarked. Det sker - men det er ikke ofte. Til gengæld sker der ofte en afklaring - folk kommer videre i et forløb - og eksemplerne viser også, at selv om det ikke går godt (dvs. ender med en ordinær beskæftigelse) i én periode, kan en senere indsats godt ende positivt.

Barrierer

Interviewene med nøglepersoner i byfornyelsesprojektet peger på, at vanskeligheder primært er knyttet til, at det rent faktisk er en gruppe personer, der er i vanskelige sociale situationer, og ofte med meget store problemer mht. familie, sygdom, misbrug og andre sociale og personlige problemer. Meget kan gå galt i et forløb - og gør det.

Der bliver ikke omtalt egentlige problemer i forhold til kontakten til virksomheder - eller i forhold til de øvrige kommunale forvaltninger og sagsbehandlere.

Det kan som nævnt konstateres, at der er sket en formidling af betydeligt omfang - over 300 placeringer er foretaget. Men det kan også konstateres at kun en lille andel af de pågældende personer selv kommer fra byfornyelsesområdet, nemlig under 20 pct. I en bydel med ca. 4.000 indbyggere kan det måske være vanskelig at se en effekt af 50 placeringer.

Hovedårsagen kan findes i arbejdsdelingen og begrundelserne herfor, der er sket mellem byfornyelsesprojektet og kommunens beskæftigelsesorganisation. Ved at alene få overladt de allermest ressourcekrævende personer som målgruppe, måtte man forvente en betydelig reduktion i de antal job, man reelt kunne forvente at få formidlet.

Set med byfornyelsesområdets briller på er der tale om, at de ressourcer, der blev stillet til rådighed til området, også er kommet andre bydele til gode. Det er vanskeligt at få øje på andre barrierer for, at dette ikke er sket.

Perspektiver

Anvendelsen af virksomhedskonsulenter, der foretager en formidling direkte mellem virksomheder og de arbejdsløse kontanthjælpsmodtagere, synes at have store potentialer. I projektet er det lykkedes at skabe formidling til et stort antal personer.

Men en fremtidig anvendelse af sådanne tiltag i byfornyelsesprojekter bør primært rettes mod formidling af personer der reelt bor eller opholder sig i området. En byfornyelsesindsats er en selektiv indsats mod et byområde. Skal en jobformidling have en mærkbar effekt i et sådan område, må formidlingsindsatsen ligeledes selektivt rettes mod disse personer.

Genbrugspladsen

Formål

Med etableringen af genbrugspladsen har formålet været, at der etableres en eller flere lokalt bemandede genbrugspladser, hvor beboerne kan aflevere affald og brugte ting, der potentielt kan genbruges. Der skal ske en affaldssortering og istandsætning hvorefter genanvendelse kan finde sted. Derudover skal genbrugspladsen være et sted, hvor en permanent social aktivisering af flygtninge/indvandrere og kontanthjælpsmodtagere kan foregå. Hertil kommer at der kan oprettes aktiviteter i tilknytning til genbrugspladsen, for eksempel værksteder der retter sig mod særlige grupper.

Målene opgives at være

- *at områdets affaldshåndtering forbedres og mængderne mindskes, gennem øget kildesortering, genbrug og kompostering*
- *at der etableres nogle arbejdspladser ved at knytte en viceværtfunktion til stedet og ved at etablere et par små værksteder, hvor der kan ske reparation og genbrug af frasorterede ting. Også haveaffald kan komposteres og genbruges*

(Århus kommune, 2000b, side 16)

Udover disse mål præsenteret i byfornyelsesprogrammet, fremhæver medarbejdere på AMAcenter Syd følgende delmål;

-netværksskabende aktiviteter

- *at få kontakt til naboer og genboer*
- *at give området et fysisk og psykisk løft*
- *at skabe et stemningsskabende knudepunkt med traditioner, nye vaner og et fællesskab, hvor det er beboerne der er eksperterne på området*

Derudover er det, blandt andre, afdelingsformændenes succeskriterier at:

- *genbrugspladsen benyttes af beboerne*
- *genbrugspladsen giver et afkast, der kan holde nogen beskæftiget, og hvis den kan fortsætte ved egen kraft. Hvis det går godt vil det være muligt at udbygge den, eller ansætte flere. Et muligt afkast kunne være at der blev oprettet lignende ordninger andre steder*

Budget

Til genbrugspladsen afsættes en ramme på 1.550.000., hvoraf 775.000 kr. er fra staten og 775.000 kr. er fra kommunen.

Den første evaluerings konklusioner

Pladsen og de øvrige genbrugsaktiviteter skulle oprindeligt organiseres som en fællesenhed, der dækkede fire anlæg, placeret forskellige steder i bebyggelserne tæt på beboerne. Ifølge den første evaluering fremgår det, at den idé hurtigt reduceres til kun at indeholde et anlæg, da der fra start opstår usikkerhed omkring velegnede placeringer. Usikkerheden synes at hænge sammen med, at grundejerforeningerne slet ikke ønsker at være involveret i denne del af byfornyelsen, samt at afdelingerne Kjærslund og Søndervang ikke mener, at der er brug for en genbrugsplads i deres bebyggelser. Man vurderer, at pladsen vil tiltrække for meget trafik, at der vil være lugtgener og at man ikke kan lægge projektets økonomiske omkostninger over på beboerne.

Foto 5. Murerarbejdet på Genbrugspladsen blev udført i samarbejde med Århus kommunes erhvervs-
træningsskole, der etablerede et særligt arbejds hold med aktiveringspersoner som arbejdskraft. Foto:
Århus Kommune.

I Rosenhøj er man derimod indstillet på ideen og i foråret 2001 startes opbygningen af en genbrugsstation med hjælp fra AMAcenter Syds beskæftigelsesprojekter *Stationen på vejen* og *Projekt 42*. Genbrugspladsen etableres i forbindelse med Rosenhøjs affaldssugeanlæg og der indrettes depoter til storskrald, miljøfarligt affald, værksted til reparationer samt depot til istandsatte ting. Til varetagelse af murerarbejdet etableres i samarbejde med Århus kommunes erhvervstræningsskole et særligt arbejds hold med aktiveringspersoner som arbejdskraft. Det forventes på dette tidspunkt, at når opbygningen af pladsen er færdig skal to hele stillinger oprettes, hvoraf den ene betales af boligforeningen og den anden af AMAcenter Syd. Stillingerne skal besættes af personer i fleks- og /eller skånejob. Derudover regner man med at en række aktiveringsjob skal tilknyttes pladsen. Der er på tidspunktet for den første evaluering ikke helt enighed om, hvem der vil komme til at kunne benytte genbrugspladsen med dens placering og finansiering. Rosenhøj mener, at genbrugspladsen kun er for beboerne i Rosenhøj, da de andre afdelinger har valgt ikke at være med i finansieringen. I Søndervang er en opfattelse, at genbrugspladsen nok er for hele områdets beboere, om end man ikke tror, at mange vil benytte sig af tilbuddet, på grund af placeringen.

Status for Genbrugspladsen

Genbrugspladsen etableres således i Rosenhøj hvor åbningen bliver fejret for beboerne i efteråret 2002, med festligheder og informationer om brugen af pladsen. Derudover annonceres der i afdelingens Nyhedsbrev omkring åbningstider (alle ugens dage), affaldssortering og om hvordan genbrugspladsen ikke kun er til pga. et bedre miljø, men også for at skabe lokale arbejdspladser og ikke mindst et sted hvor man kan mødes og få en snak. På *Genbrugsstationen* oprettes tre stillinger, fungerende i byfornyelsesperioden – en pladsmand samt to andre faste medarbejdere. Stillingerne besættes med personer i fleks- og skånejob og ansat af boligforeningen på lige fod med øvrige ansatte. Derudover tilknyttes en række aktiveringsjob, som besættes af kontanthjælpsmodtagere henvist fra AMAcenter Syd. Med placeringen af *Genbrugsstationen* i Rosenhøjbebyggelsen, påtager boligforeningen Århus og omegn sig det fulde driftansvar for stedet. Det er på den facon dem der egenhændigt igennem perioden ansætter og aflønner (fleksjobbene) mod hel eller delvis lønrefusion via byfornyelsesmidlerne.

Det daglige brug af stationen

Med det økonomiske ansvar placeret hos boligforeningen Århus og omegn er projektet således blevet til en genbrugsstation udelukkende for Rosenhøj-bebyggelsens beboere. Her er informationerne om stedets aktiviteter kom-

Foto 8. Genbrugspladsen er en solid succes, den bruges både til at forbedre miljøet, som arbejdsplads og som mødested. Foto: Århus Kommune

met ud via afdelingens månedlige Nyhedsbrev. Et nyhedsbrev der i øvrigt tager højde for områdets mange beboere af anden etnisk herkomst og derfor bagest er resumeret på henholdsvis engelsk, somalisk og arabisk.

Som stationens pladsmand ansættes en engageret og kompetent person, rekrutteret fra *Projekt 42*. I flg. hende har beboerne taget rigtigt godt imod genbrugspladsen. Mange kommer for at tømme affald af, mens andre også bruger stedet til at få en lille snak og en kop kaffe. Området har en del beboere med psykiske lidelser som bruger pladsen som socialt værested, når de ikke har andre steder at gå hen. *'Beboerne er de vigtigste og nogen vi skal have tid til'* udtaler pladsmanden. Antallet af brugere svinger mellem 50-100 personer om dagen i sommerhalvåret. Herudaf kommer 10 personer fast for at drikke kaffe og snakke, alle sammen nogle pladsmanden opsøger hvis de pludseligt ikke dukker op i en periode. Også de unge skoleelever, både danske og med indvandrerbaggrund bruger stedet, f.eks. når der er spørgsmål om lektier og brevskrivning. Det er ikke et særsyn fortæller pladsmanden. Et par unge danske piger, dukker også op under evalueringsinterviewet med spørgsmål til pladsmanden.

Med genbrugspladsen opfyldes således ikke bare funktionen affaldssortering og dermed en bedre økonomi og et bedre miljø. Genbrugspladsen fungerer også i høj grad som et stemningsskabende værested, hvor der skabes sociale kontakter mellem beboerne.

Ifølge pladsmanden har *Genbrugsstationen* den fordel, at man med overskriften genbrugsstation signalerer noget andet end et socialt værested. På den måde får man tiltrukket flere personer som har brug for det sociale samvær, men som ikke ville være kommet, hvis stedet havde et andet mere 'socialt relateret' navn og var tilknyttet en sagsbehandler.

I det hele taget har brugen af pladsen åbnet øjnene op for et stort socialt behov, man ikke var bevidst om. Et behov som har sat skub i udviklingen af andre projekter - herunder livskvalitetsprojektet.

Beskæftigelse på Genbrugspladsen

Med etableringen af genbrugspladsen har sortering af storskrald og dermed reduktioner i leje og tømninger af containere, tilsammen givet boligforeningen besparelser på ca. 300.000 kr. årligt. Dette er midler som i stedet er gået til lønninger til de fleksjobansatte og andre omkostninger.

Der er i dag, udover pladsmanden, to fastansatte på *Genbrugsstationen* som tager sig af det praktiske i forbindelse med det daglige arbejde, herunder affaldshåndtering. Derudover består deres arbejde i at passe og pleje multibanen, legepladserne, udenomsarealerne omkring skraldesuget og *Genbrugsstationen* - opgaver som på flere steder assisterer områdets vicevært. Som yderligere hjælp til disse opgaver har *Genbrugsstationen* i dag tilknyttet en gruppe på 7-8 personer i aktivering eller optræning, som deltager på ligefod med de ansatte i de daglige gøremål.

Tabel 8. Antal placeringer på Genbrugspladsen i perioden 1.9.2001- 1.6.2004 fordelt på fleksjob, optræning, aktivering samt bopæl inden eller udenfor området.

	Fleksjob	Optræning	Aktivering
Fra Området	4	0	5
Ikke fra området	3	1	7

Note: I tabellen angives i alt 20 placeringer, men kun 12 personer er involveret, da 3 personer er gengangere.
Kilde: Materiale fra AMACenter Syd.

Som det fremgår af figuren har *Genbrugsstationen* i byfornyelsesperioden beskæftigelse i 12 aktiveringsjob, 7 fleksjob samt 1 optræningsjob. Knap halvdelen af de beskæftigede kommer fra Søndervangskvarteret

I de stille perioder har der for den aktiverede gruppe været mulighed for at sætte møbler eller elektronik i stand til gavn for interesserede beboere. I sammenhæng med dette arbejde er der fra beboernes side udtrykt ønske om yderligere hjælp til andre former for reparationer. Dette har resulteret i åbningen af yderligere to værksteder til henholdsvis cykler og computere, som et par stykker fra den aktiverede gruppe indtil videre har ansvaret for.

Selvom vurderingen er at der er stor efterspørgsel og meget at lave, mener man ikke fra pladsens side, at værkstederne kunne blive til små forretninger. Princippet på stationen er, at der ikke skal være penge eller økonomi i nogle af de aktiviteter der foregår; det er alle sociale projekter til gavn for beboerne.

Pladsmanden, der har været med fra start, leder og fordeler arbejdet og har kontakten udadtil bl.a. til AMACenter Syd og afdelingsbestyrelsen. Derudover har hun påtaget sig en betydningsfuld rolle som stationens centrale kontaktperson, hvad angår de mere sociale forhold. En stor del af hendes arbejdstimer går på den facon med, at prøve at hjælpe og fastholde de ansatte på pladsen, som alle tilhører den mere 'tunge' gruppe af klienter fra AMACenter Syd. Derudover forsøger hun at opretholde kontakten til den gruppe fra området, som benytter genbrugspladsen i form af socialt værested.

På grund af stedets succes er pladsmanden også blevet en central person i videregivelsen af erfaringerne fra genbrugspladsen.

Der har været henvendelser fra forskellige boligforeninger i Århusområdet og enkelte har aflagt visit på *Genbrugsstationen* for at høre nærmere om projektets baggrund og indhold. Derudover har man også selv, fra stationen side, brugt tid på at tage kontakt til andre boligforeninger, så de kunne komme ud og lade sig inspirere til egne projekter. Ifølge pladsmanden er det specielle ved projektet, genbrugspladsens kombination med en social dimension i form af socialt værested. Skal en anden kommune derfor i gang med et lignende projekt, er det vigtigt at man finder en central person, som projektet kan bygges op omkring.

Fremtid

Umiddelbart tegner der sig en lys fremtid for genbrugspladsen, som får lov at køre videre som hidtil. Stationen har for boligforeningen været, hvis ikke en overskudsforretning, i hvert fald omkostnings neutral og AMAcenter Syd regner med og håber på, at de kan videreføre samarbejdet efter byfornyelsesprojektets afslutning. Både hvad angår fleksjobansættelser, men også som et aktiverings sted til afklaring og virksomhedspraktik i processen mod selvforsørgelse andet steds. I følge pladsmanden vil man fra stationens side, begynde at søge nogle fonde således at man kan bevare et sted, der har mulighed for at hjælpe et stort antal svage beboere. Et arbejde hun forestiller sig skal ske i sammenhæng med boligforeningen Århus og omegn. Derudover er man fra genbrugspladsens side også interesseret i at bevare samarbejde med AMAcenter Syd.

Barrierer

I forbindelse med etableringen af genbrugspladsen har en af de største barrierer, i følge pladsmanden, været at rette op på de folk som har været ansat. De har, med alvorlige misbrugsproblemer været meget svære at holde fast i og det har for pladsmanden krævet mange overarbejdstimer pga. sociale hensyn.

Derudover har det været tungt at få kontakt til nogle af de grupper som har behov for sociale kontakter, herunder kvinder af anden etnisk baggrund end dansk.

I forhold til at genbrugspladsen var tænkt som et anlæg, der selv om det lå i en bestemt bebyggelse alligevel kunne bruges af hele kvarteret, har ikke kunnet lade sig gøre, måske først og fremmest fordi man ikke har kunnet enes om en finansiering, hvor alle bebyggelser bidrog. Holdningen og traditionen blandt bestyrelserne har helt klart været, at man ikke kan pålægge beboerne i et område at betale for etablering af et anlæg i en anden bebyggelse - også selv om man har mulighed for at bruge anlægget.

Konklusion og perspektiver

Blandt beboere, brugere og andre involverede aktører betragtes genbrugspladsen som en stor succes. Med stationen er det ikke bare lykket at få opfyldt funktionen affaldssortering og dermed en bedre økonomi og et bedre miljø, men også at forme et stemningsfuldt værested, hvor der skabes sociale kontakter beboerne imellem.

Pladsmanden betragtes i denne sammenhæng som en vigtig nøgleperson, hvis tilstedeværelse har været afgørende for den sociale dimension.

Med genbrugspladsens aktive ansatte er det også lykket at brede sig længere ud i området og via hjælp til Rosenhøjs vicevært, at bidrage til at give området et fysisk løft. Flere udtaler, at det visuelt er blevet en bedre oplevelse at bevæge sig rundt på områdets arealer og at denne ændring har medvirket til en lille forbedring i områdets renommé.

På AMAcenter Syd er det genbrugspladsen som har fået et godt renommé. Her efterspørger kontanthjælpsmodtagerne selv stationen i aktiveringssammenhæng, klienter fra en målgruppe som ellers kan være meget svær at få gang i.

Genbrugspladsens succes har også været med til at smitte af på samarbejdet mellem boligforeningen og socialforvaltningen. Via byfornyelsestiltagene har man få opbygget en god tillid parterne imellem, som ikke mindst er af stor betydning for en positiv afvikling og udvikling af projekterne ved byfornyelsens afslutning.

Derudover har opbygningen af genbrugspladsen også været et vigtigt led i synliggørelsen af byfornyelsen, som med sit udgangspunkt i beskæftigelsestiltagene kan være svær at få øje på, for de ikke direkte involverede.

Med genbrugspladsen var det som nævnte tanken ved projektets begyndelse i 2001, at der skulle laves en samarbejdsaftale de tre afdelinger og de to grundejerforeninger imellem om drift af aktiviteterne og med en økonomisk fordelingsnøgle. På grund af den manglende interesse blev dette ikke tilfældet og i dag er det kun Rosenhøj som har fået gavn af genbrugspladsen og dens afledte effekter. Byfornyelsesområdet er således med dette projekt blevet koncentreret til Rosenhøj.

I Søndervang har man inspireret af succesen i Rosenhøj selv etableret en genbrugsstation, hvor beboerne selv kan sortere deres affald og genbruge, det de ønsker. Men det er uden beskæftigelsesdimensionen og uden den sociale funktion som værested. Og i Kjærslund har man også en genbrugsplads, men uden bemanning. Finder viceværten tøj eller andre ting der kan bruges, har han en aftale med folkene i Rosenhøj, om at de kan hente det.

Alt i alt kan det således konstateres at genbrugsstationen er en solid succes. I Rosenhøj - og i boligforeningen, er der stor interesse i at forsætte, også efter byfornyelsesprojektet stopper. Og gerne i et samarbejde med Arbejdsmarkedscenter Syd.

Mulighederne for at bruge *Genbrugsstationen* til at øge samarbejdet mellem de andre bebyggelser og de private grundejere er derimod nok begrænsede. Hos alle aktører er det klart opfattelsen, at der er en snæver sammenhæng, mellem betaling og brugsret. Dvs. så længe det er Rosenhøj, der alene betaler udgifter (og får besparelser), har andre ikke adgang til pladsen.

Andre sociale initiativer afledt af byfornyelsesindsatsen

Som nævnt er der opstået og igangsat en række projekter i Søndervangskvarteret i forlængelse af byfornyelsesinitiativerne, der har fået stor betydning i bebyggelserne. Byfornyelsesprojekterne har bidraget til finansieringen af disse delprojekter alene gennem den indsats konsulenterne har ydet. Boligafdelingerne har ydet en indsats bl.a. ved at stille lejemål til rådighed for projekterne. Midler herudover har skullet findes andet sted.

Livskvalitetsstedet

Livskvalitetsstedet er en anden form for projekt som er udsprunget af projektrammen. 'Et værested som har til formål at skabe nogle livsforbedrende arrangementer og temaorienterede aktiviteter i overensstemmelse med beboernes behov og ønsker.'

Arbejdet med et *Livskvalitetssted* blev startet i efteråret 2002. Med udgangspunkt i kendskabet til et større antal beboere/kontanthjælpsmodtagere uden fastlagte aktiviteter udenfor hjemmet, gennemførte man omkring 15 hjemmebesøg i Søndervangskvarteret, for at komme nærmere denne gruppes problemstillinger samt barriere mod arbejdsmarkedet. På denne baggrund kunne det konstateres at en stor del af gruppen specielt havde vanskeligheder på det sociale/psykiske område og desuden stod uden mulighed for at komme ind på arbejdsmarked, men i høj grad havde behov for at komme ud for ikke mindst at skabe nye kontakter. Med disse problemstillinger for øje indrettede man et nyt værested som stod klar i foråret 2003. Boligselskabet Århus Omegn stillede et kælderlokale til rådighed og istandsættelsen skete ved hjælp af kursister fra aktiveringsforløbet *Stationen på vejen*. Betaling af materialer blev finansieret af boligforeningen samt byfornyelsesmidler fra den aktuelle projektramme. Værestedet blev placeret i Rosenhøj, da denne afdelings boligforening hurtigst tilbød lokaler, men værestedet er et tilbud til alle beboere i Søndervangskvarteret. Stedet har åbent to formiddage om ugen, hvor der er mulighed for at deltage i udflugter, forskellige former for kreativitet og råd og vejledning til jobsøgning. Derudover er kontakt og socialt samvær i høj grad i fokus. Tanken har fra start været, at man måske i fremtiden kunne få stablet en madordning på benene samt at frivillige fra kvarteret begyndte at planlægge nye aktiviteter dag for dag.

Brugerne af *Livskvalitetsstedet* defineres enten som passive eller aktive brugere. De potentielle brugere er den gruppe som bliver opsøgt på bopælen og kun møder sporadisk op eller bliver helt væk. De er vurderet egnede af sagsbehandler til at bruge stedet men med baggrund i 'ingen fastlagt plan'. Gruppen ændrer sig meget – nogle flytter, nogle er for syge til at kunne deltage og nye kommer til. Denne gruppe har igennem hele perioden gennemsnitligt ligget på omkring 10 personer. De aktive brugere består hovedsageligt af en gruppe kvinder af meget forskellig etnisk herkomst. Gruppen er på 8-10 personer, der møder op næsten hver gang og er ved at være godt sammentømret. Pga. de sprogligt meget forskellige baggrunde bliver det danske sprog en stor del af besøget. Enkelte danske beboere benytter sig også af stedet, men er en lille gruppe der ofte lider af helt andre typer sociale problemer end flertallet. Til trods for at *Livskvalitetsstedet* er åbent for hele Søndervangskvarteret kommer langt størstedelen af brugerne dog fra bebyggelserne i Rosenhøj. At det forholder sig således hænger meget vel

sammen med *Livskvalitetsstedets* placering i Rosenhøj og derudover at programmer angående stedets aktiviteter i første omgang kun blev opsat i opgangene i Rosenhøj, mens kun enkelte i Søndervang og Kjærslund modtog informationerne. Disse forhold blev dog ændret fra slutningen af 2003, hvor man boligforeningerne imellem blev enige om, at også Søndervang og

Tabel 9. Antal brugere af *Livskvalitetsstedet* i Rosenhøj 8c

Periode	Bebyggelser	Aktive brugere	Passive brugere
Efterår 2002	Rosenhøj Kjærslund Søndervangen	9	?
Forår 2003	Rosenhøj Kjærslund Søndervangen	6	12
Efterår 2003	Rosenhøj Kjærslund Søndervangen	8 1 1	13
Vinter 2004	Rosenhøj Kjærslund Søndervangen	7 1 2	8

Kilde: Materiale fra AMAcenter Syd

Kjærslunds beboeropgange fik opsat opslagene om aktiviteterne i form af det månedlige nyhedsbrev.

Derudover udsendte Byfornyelsesafdelingen i december 2003 en folder til hele Søndervangskvarteret som beskriver alle byfornyelsens forskellige projekter herunder livskvalitetsprojektet, stedets aktiviteter og åbningstider.

For at sikre sig, at de mange aktiviteter under livskvalitetsprojektet videreføres i fremtiden, når AMAcenter Syd trækker sig ud som igangsætter, har man fra centrets side tidligt søgt en aftale med Boligselskabet Århus Omegn når byfornyelsesmidlerne ophører. På et fælles møde i november 2004 er denne aftale indgået, således at Familiecenter Syd og boligforeningen i 2005 opstarter et fælles projekt omkring distriktets udsatte børn og unge, hvorefter boligforeningen og Arbejdsmarkedscenter Syd fra 2006 ved fælles finansiering af en boligsocial medarbejder, viderefører de arbejdsmarkedsrettede aktiviteter med udgangspunkt i *Genbrugsstationen* og *Livskvalitetsstedet*.

Syværksted og tøjbyttecentral

I samme stil har man i et andet af Rosenhøjs kælderrum indrettet et *Syværksted og Tøjbyttecentral*. Ideen til projektet kom fra en beboer med kontakt til AMAcenter Syd, som nu står for at holde stedet åbent fire dage af tre timer på tværs af *Livskvalitetsstedet*. Lokalerne blev stillet til rådighed af boligforeningen, mens projektmidlerne finansierede symaskinerne, og en gruppe unge fra *Projekt 42* istandsatte værkstedet og anskaffede aflagte møbler fra kommunens hjælpemiddelcentral. Derudover har varmemesteren været trådt til ved småreparationer, og stedet har været åbent siden 3.11.2003. Informationer om aktiviteter og åbningstider findes i Nyhedsbreve, der hænges op i hele kvarteret.

Foto 6. Systuen i Rosenhøj er meget populær - og der er træængsel om maskinerne. Foto: Gunni Petersen.

Det er opfattelsen hos mange brugere og beboere, at projektet er en succes og ifølge stedets brugerstatistik har det siden første åbningsdag været besøgt af 63 kvinder fra byfornyelsesområdet. De 55 er fra Rosenhøj, mens 4 er fra Søndervang, 3 fra Kjærslund og en enkelt fra ungdomsboligerne lige i udkanten af Rosenhøj.

At fordelingen ser således ud kan forstås i sammenhæng med, at man i Søndervang inspireret af Rosenhøj åbnede et lignende værksted i sommeren 2004. Ifølge systuens leder, der arbejder på frivillig basis, kommer de fleste for at sy og reparere tøj hjemmefra. Mange er gengangere og de nyder udover håndarbejdet meget det sociale samvær som stedet også byder på. Derudover gør lederen meget ud af, at man prøver at bruge det danske sprog, da 80 procent af gruppen har en anden etnisk baggrund end dansk.

Svømmeholdet og andre aktiviteter

Udover kælderaktiviteterne har projektrammen også været med til at støtte andre mindre initiativer. For eksempel fik AMA centret en henvendelse fra en sundhedsplejerske i området. Hun havde kontakt til 8-10 somaliske mødre der lige havde født og foreslog at man fra centret sammen med hende prøvede at arrangere noget motion for disse via svømning. Det lykkedes, og en af centrets praktikanter fulgte i en periode fra d.5.12.03 – 30.4.04 disse kvinder til områdets lokale svømmehal.

Fra centrets side opfattede man det som en måde at få beboere af anden etnisk baggrund integreret i brug af almene fritidstilbud i boligområdet og projektet blev støttet økonomisk med halvdelen af udgiften. (Samlet pris 9.000 kr. Tilskud 4.500). Kvinderne betalte selv for svømningen.

Efter holdets ophør er der blevet udtrykt ønsker om flere tilbud tæt på hjemmet i form af gymnastik, motionstræning eller klubtilbud/samlingssteder for familierne. Kvinderne fra svømmegruppen har været inviteret til at se og gøre brug af *Livskvalitetsstedet* og systuen i Rosenhøj og der arbejdes videre med kontakten til sundhedsplejersken, der mødes med kvinderne en gang ugentligt.

Som udtryk for lignende ønsker har en anden somalisk forældregruppe rettet henvendelse til boligforeningen og varmestemesteren pga. behov for et fælles mødested til lektiehjælp. Gruppen har fået lov til at bruge *Livskvali-*

tetsstedets lokaler om søndagen fra januar 2004. Herudover har et lokalt kirkesogn fået tildelt et kælderlokale til børneaktiviteter og en boldklub.

Man har altså således også skubbet gang i selvstændige aktiviteter uafhængigt af AMA centret.

Kriminalitet og kriminalitetsprojektet

Endelig bør også nævnes, at der er igangsat et kriminalitetsprojekt i Søndervangskvarteret. Projektet har en vis relation til byfornyelsesprojektet, al den stund det er initiativtagere til byfornyelsesprojektet indenfor socialforvaltningen i det tidligere Socialcenter Syd, nu Familiecenteret, der også har taget initiativ til kriminalitetsprojektet. Det er et samarbejde med socialforvaltning, politi og boligforeningerne. Projektet prøver at benytte kontakter i bebyggelsen, bl.a. varmemesteren, ligesom man prøver at få beskæftigelsesprojekterne til at skaffe halvdagsjob til unge kriminelle. Kriminalitetsprojektet har dog endnu ikke rettet henvendelser om konkrete jobetableringer.

For flere af projekterne under byfornyelsesinitiativet har en reduktion af kriminaliteten i området været et vigtigt mål. Mange beboere har følt sig utrygge, og der har været meget hærværk og mange indtryk i bebyggelsen. Af de foreliggende udsagn er det vanskeligt at afgøre, hvor stor en effekt de samlede initiativer har haft.

Fra politiet foreligger en opgørelse af ungdomskriminalitet i byfornyelsesområdet, belyst ved antallet af anmeldelser i bebyggelserne, antal sager, hvor der er en ung gerningsmand fra bebyggelserne, og antal af sigtede unge gerningsmænd fra bebyggelserne for 2002, 2003 og frem til 28. november 2004. Generelt set stiger antallet fra 2002 til 2003, hvorefter den falder i 2004.

Det fremgår at antal af unge gerningsmænd fra hele området er faldet fra 82 i 2002 til 64 i 2004, men at antallet var oppe på 111 i 2003.

Derimod steg antallet af anmeldelser fra 574 i 2002 til 658 i 2004.

Ses på fordelingen af gerningsmænd mellem de tre bebyggelser kan det konstateres, at der er sket en ændring. I 2002 var der flest unge gerningsmænd bosiddende i Søndervangen (35), efterfulgt af Rosenhøj (26) og Kjærslund (21). I 2004 er der især sket en reduktion i Søndervangen, hvor antallet af sigtede gerningsmænd falder fra 35 til kun 7 personer i 2004. I Kjærslund sker der en mindre reduktion fra 21 og til 18 personer i 2004. Medens der i Rosenhøj sker en stigning fra 26 til 39 sigtede unge gerningsmænd i 2004. I alle tre bebyggelser er antallet af sigtede gerningsmænd højest i 2003.

Antallet af gerningsmænd er altså faldet, medens antal af anmeldelser er steget. Tallene udtrykker således ikke tegn på en entydig udvikling i ungdomskriminaliteten. Men i de få gennemførte interview, der er foretaget, udtrykkes der den opfattelse, at kriminaliteten nok er reduceret. I alle tre bebyggelser fortæller de interviewede bestyrelsesformænd og bestyrelsesmedlemmer, at det er deres indtryk, at kriminaliteten er reduceret i perioden, og at beboerne nok føler sig noget mere trygge - uden at de dog ønsker at sige, at det er byfornyelsesprojekterne, der står bag. I en af bebyggelserne nævnes også en stigning i seneste måneder inden interviewet (august 2004).

Og i Boligselskabet Århus Omegn oplyser man at antallet af forsikrings-sager har været markant faldende det seneste to år, og at den er 60 pct. af hvad den var for få år siden, svarende til en reduktion af udgiften på 300 - 400.000 kr.

Efter evalueringen har der været en medieomtalt opblussen af hærværk og kriminalitet i kvarteret. Politiet fastslår at der ofte har været tale om gerningsmænd, der ikke er bosiddende i kvarteret.

Tabel 10. Antal anmeldelser, antal sager med gerningsmænd og antal sigtede gerningsmænd, fordelt efter bebyggelse og år.

Rosenhøj	Sager med GM. Med bopæl 10-17 år	Antal gerningsmænd	Anmeldelser
2002	71	26	412
2003	82	46	477
2004	77	39	453
Søndervangen	Sager med GM. Med bopæl 10-17 år	Antal gerningsmænd	Anmeldelser
2002	89	35	99
2003	73	31	123
2004	10	7	118
Kjærslund	Sager med GM. Med bopæl 10-17 år	Antal gerningsmænd	Anmeldelser
2002	27	21	63
2003	49	34	72
2004	19	18	87
Alle bebyggelser	Sager med GM, 10 - 17 år	Antal gerningsmænd	Anmeldelser
2002	187	82	574
2003	204	111	672
2004	106	64	658

Note: Der er tale om gerningsmænd, der har bopæl i bebyggelserne. Hvis de har lavet kriminalitet udenfor området, tæller dette også med. Tallene viser antal sager (en gerningsmand kan altså godt have flere sager). Tallene for 2004, er frem til 28. november.

Kilde: Århus Politi, Regionalt Efterforskningscenter.

Konklusioner og perspektiver

Delprojekterne kan ses som spin-off fra byfornyelsesprojekterne og som sådan er de vigtige resultater heraf. De retter sig alle meget direkte mod beboerne og er en form for aktivering i privatlivets sfære - i modsætning til beskæftigelsesprojekterne, der jo omhandler en aktivering via arbejdsmarkedets sfære. Som sådan udgør projekterne en samlet indsats.

Projekterne har et stort potentiale for en direkte effekt i forhold til integration - både i forhold til at beboere der kan være socialt isolerede kommer ud i området og benytter nogle af de muligheder der er her og i forhold til at indvandrere og danskere kan mødes på en lidt mere konstruktiv måde end hvad der ellers sker. Projekternes økonomi er langt mere klemmt end de øvrige byfornyelsesprojekter og resultaterne ser særdeles lovende ud.

Delprojekt 2. Sports-/legeområdet

Formål

Ved etableringen af sports/legepladsen ønskes forbedrede fysiske udfoldelsesmuligheder for børn og unge i aldersgruppen 10-16 år. Denne gruppe har beklaget sig over ikke, at blive taget højde for og er samtidig af områdets beboere blevet sat i forbindelse med den larm, graffiti og hærværk som præger området.

Sports/legepladsen skal således medvirke til:

- *Mere positive holdninger mellem beboerne, børn og unge i aldersgruppen*
- *At børnene og de unge oplever at de bliver taget seriøst*
- *At hærværk m.v. reduceres mærkbart*
- *At konstruktiv fritid generelt er forebyggende*

– succeskriteriet er:

- *at der sker en forbedring af børn og unges aktivitetsmuligheder og dermed en positiv udvikling for denne aldersgruppe*

Budget

Rammen for Sports/legepladsen har været 800.000 kr., hvoraf staten har betalt 160.000 kr. og kommunen 640.000 kr.

Den første evaluerings konklusioner

Oprindeligt var det intentionen at multibanen skulle placeres på pladsen foran torvet ved Rosenhøj, men da bankocentret brugte dette områdes parkeringspladser, blev denne mulighed hurtigt afblæst. Følgende viste det sig, at ingen af områdets afdelingsformænd, af frygt for støjgener, havde en egentlig interesse i at få multibanen placeret i deres bebyggelse, samt at der var uklarhed omkring finansieringen af driften. Rosenhøj blev imidlertid mere positiv overfor ideen og sports/legepladsen opføres på en parkeringsplads i bebyggelsens østlige del i foråret/sommeren 2001. Den indvies med fest og borgmestertale 24. august 2001.

Ved multibanens iværksætning opstod der enkelte protester fra beboere som frygtede at man nu sammen med de unge flyttede hærværket og larm til området omkring pladsen. Dette var dog kritiske ryster, som hurtigt lagde sig. I følge den første evaluering benyttes pladsen flittigt af kvarterets unge og beboernes oplevelse af multibanen er meget positiv.

Multibanen bliver dog med sin placering i Rosenhøj årsag til uenigheder afdelingsbestyrelserne imellem. Formændene fra de øvrige afdelinger i Kjærslund og Søndervang fremhæver, at det kun er Rosenhøjs unge som benytter sig af pladsen. Placeringen i Rosenhøj er ikke synlig nok og forældre og unge er derfor ikke opmærksomme på banen. Derudover fungerer de tæt trafikerede veje som en klar grænse og multibanen er på den måde ifølge den første evaluering med til at fastholde et vores/deres forhold bebyggelserne imellem. I sammenhæng med denne diskussion opstår der usikkerhed om hvorvidt de øvrige afdelinger skal deltage i finansieringen af pladsens vedligeholdelse og drift. Afdelingsbestyrelserne i Kjærslund og Søndervang mener ikke at kunne forsvare overfor beboerne, at de skal betale til en aktivitet beliggende i en anden bebyggelse

Foto 7. Sports/legepladsen i fuld brug på indvielsesdagen. Foto: Århus Kommune.

På baggrund af dette forløb opfordres der til i den første evalueringsrapport at man finder en måde at finansiere vedligeholdelse og drift af anlægget, der tilfredsstiller de lokale afdelinger. Derudover vil det være en opgave for projektet, at der i kvarteret oplyses om *Sports/legeområdet*, således at børn og unge udenfor Rosenhøjbebyggelsen også tager pladsen i brug og at Rosenhøjs unge acceptere dette. Dette kan eventuelt ske gennem nogle fællesprojekter som kunne være med til at ophæve oplevelserne af dem/os bebyggelserne imellem

Status og barrierer

Til trods for Rosenhøjs ønske om, at få de andre afdelinger med til økonomisk at bidrage til driften af sports/legepladsen er dette ikke lykket. Man holder fra Kjærslund og Søndervang fast i, at pladsen i for høj grad tilhører Rosenhøj og dermed de unge fra denne bebyggelse. Det er således kun Rosenhøj der betaler for Sports/legepladsen, som dagligt tilses af de ansatte på *Genbrugsstationen*.

I et forsøg på bredt at gøre opmærksom på byfornyelsen og de tilhørende aktiviteter udsendes i vinteren 2003 et informationshæfte fra Byfornyelsesafdelingen. Heri skitseres blandt andet multibanens forskellige muligheder og alle Søndervangskvarteret unge mennesker opfordres til at gøre brug af pladsen.

Da banen blev anlagt rykkede den lokale ungdomsklub, der er placeret i Rosenhøj, 5 - 700 meter fra banen, flere gange op til banen og anvendte anlægget mindst en gang om ugen. Det fik også andre unge fra området til at bruge banen. Senere er fritidsklubbens brug faldet betydeligt. Banen ligger simpelt hen for langt væk, og det er opfattelsen, at den havde ligget bedre, hvis den havde været tættere på fritidsklubben og der havde været ansat en socialmedarbejder til opgaven.

Fra området udtales det dog stadig at banen er en succes, men især for Rosenhøjs beboere. Det er opfattelsen, at mange af de unge bruger banen. Men det er også opfattelsen, at det nok er færre der kommer til udefra, men det sker for eksempel i forbindelse med skolekammerater bosatte i bebyggelsen. Mange af børnene fra kvarteret går i samme skole, og man leger i et vist omfang på tværs af bebyggelserne.

Både fra Byfornyelsesafdelingen, afdelingsbestyrelser og beboere udtales det at pladsens placering har betydning for dette forhold. Havde den som først tænkt været placeret på pladsen ved butikstorvet havde situationen

været en anden. Så ville den have ligget fint i et grænseområde mellem flere af bebyggelserne - og ikke så entydigt hos én af bebyggelserne. I Fritidsklubben er det dog opfattelsen, at det ikke lige ville være sagen, al den stund at det netop er på torvet, at en del med misbrugsproblemer holder til.

Sports/legepladsen har altså ikke været med til at gøre op med 'dem og os' forholdet afdelingerne imellem.

Med en byfornyelse baseret på ideen om at øge områdets beskæftigelse, var det oprindelig ideen at entreprenøren, som en del af aftalen ved etableringen af multibanen, skulle tage aktiveringspersoner i jobtilbud via AMAcenter Syd. Dette er ikke sket. Til gengæld aktiveres de ansatte i forbindelse med genbrugspladsen blandt andet ved vedligeholdelse og pleje af multibanen.

Konklusion og perspektiver

Sports/legepladsen skulle i følge byfornyelsesprogrammet medvirke til, at der sker en forbedring af børn og unges aktivitetsmuligheder og derved en positiv udvikling for aldersgruppen 10-16 år. Med den fysiske etablering af multibanen er det klart, at der er sket en forbedring i områdets aktivitetsmuligheder, samt givet et praj til de unge om, at de også er med i overvejelserne, når der planlægges for området. Hvad kan være sværere at aflæse er hvorvidt etableringen har været medvirkende til en mere positiv udvikling blandt de unge. Set i lyset af, at banen i perioder benyttes flittigt samt at beboernes udmeldinger omkring de unges brug af banen har været positive, kan multibanen siges at have haft den planlagte effekt. Selv om ungdomskriminaliteten måske ikke er reduceret markant, er hærværk og uro omkring anlægget ikke steget, som nogle beboere havde frygtet. Dermed kan anlægget tværtimod ses som et eksempel på at noget kan lade sig gøre – og at det kan være noget de unge kan være konstruktive over for.

Med etableringen i Rosenhøj er sports/legepladsen ikke blevet et fællesprojekt afdelingerne imellem, som det ellers intentionen. Havde afdelingerne fra start udvist en større interesse for projektet kunne man måske have fundet en placering til multibanen, som havde tiltrukket flere unge og dermed fået en større effekt på hele byfornyelsesområdet.

Delprojekt 3. Grønne korridorer

Formål og succeskriterier

Med dette projekt er der blevet tænkt i mulige forbindelse mellem den tætte by og den bynære natur, og de grønne områder der findes i byen. Søndervangskvarteret er tæt bebygget efter århusianske forhold, hvorfor der ikke har været mulighed for at skabe nye parker. Med *De Grønne Korridorer* har man haft et ønske om at give beboerne en lettere adgang til større naturområder og hensigten med korridorerne har været, at de skulle;

- *fungerer som spredningskorridorer for vilde dyr og planter*
- *skabe trafiksikre forbindelser*
- *markere sig som grønne og attraktive bånd i byen*

Budget

Projektets økonomiske ramme har været på 250.000 kr. hvoraf staten har stået for 50.000 kr. og kommunen for 200.000

Den første evaluerings konklusioner

Ved byfornyelsens start i 2001 præsenteres projektet som en korridor løbende sydpå til den nye skov ved Tranbjerg samt en krydsende korridor med forbindelse til Brabrand Sø ved Stautrup til Skåde og Moesgård.

På tidspunktet for den første evaluering er flere af de adspurgte afdelingsformænd ikke klar over initiativets formål, mens projektet for andre forekommer mindre væsentligt. Århus kommune mener selv at vanskelighederne ved gennemførelsen af projektet består i at”...*forløbet af korridorerne kun er et princip. Især i den tætte bymasse vil de endelige forløb blive fastlagt efter det muliges kunst. For det andet kan et sådant projekt ikke udføres på en gang og efter en standartopskrift, men lidt efter lidt*”. (Århus kommune, 2000b, side 20)

Hvad angår en arbejdsgruppe for projektet er en sådan endnu ikke oprettet. Den kommunale repræsentant som er tovholder på projektet indgår i stedet i trafikgruppens arbejde, hvor igennem intentionerne i projektet om *De Grønne Korridorer* indbygges og indfries. I den forbindelse er der på dette tidspunkt kommet forslag fra to afdelingsformænd om, at man i stedet for de grønne korridorer, laver en grøn trafikdæmpende indsats langs Søndervangs Allé.

Der eksisterer i den første evalueringsrapport ingen konkret plan for hvad projektet med *De Grønne Korridorer* kommer til at indeholde.

Status

Projektet med *De Grønne Korridorer* er i 2004 stadig ikke kommet længere end idé stadiet, hvilket måske forklarer hvorfor opbakningen omkring projektet stadig ikke er stor. Et sidste idéudkast, præsenteret for beboerne i Byfornyelsesafdelingens informationshæfte lyder således;

’Ideen om de grønne forbindelser har handlet om at få god adgang til større grønne områder ad cykel- og gangstier. Via eksisterende stier, stier/fortove langs veje og nyetablerede stier vil der være mulighed for at komme fra Søndervangskvarteret til f.eks. Tranbjerg skov. Stierne løber langs veje, gennem industriområder og videre ad gamle markveje. Nogle steder er der måske allerede trampet en sti, som får det til at hænge sammen, andre steder må der etableres en sti’. (Århus kommune, 03)

Som det også beskrives i hæftet er der mange forhindringer, inden der kan etableres sådanne offentlige forbindelser. Man havde dog alligevel håbet på at få lidt respons enten fra interesserede beboere eller afdelingsbestyrelser, som kunne tænke sig at være med i videreudviklingen af idéerne. Dette har

Foto 8. Delprojektet *De Grønne Korridorer* prøver at binde de grønne strækninger sammen i et forløb fra Søndervangskvarteret til grønne områder uden for Århus. Foto: Århus Kommune.

ikke været tilfældet. Hos nogle af afdelingsbestyrelserne i byfornyelsesområdet gives der derimod udtryk for, at kvarteret ikke har brug for flere grønne områder og at det derfor vil være uhensigtsmæssigt at bruge midler på sådanne projekter. På den baggrund er ideen om at slå den økonomiske ramme sammen med *Trafikprojektet* blevet omtalt, hvor man mener den langt bedre kunne bruges.

Dette tyder dog ikke på at blive tilfældet. Ifølge Byfornyelsesafdelingen arbejder man stadig videre med projektet og drøfter på nuværende tidspunkt forskellige tiltag, som skal give beboerne bedre kendskab til projektet og de muligheder der er. Der har været tale om opsætning af plakater, stifoldere, avisartikler samt fællesmøde med bolig - og grundforeninger. Som det sidste nye foreslås eventuelt at der arrangeres fælles gåture i området, hvor beboerne undervejs bliver præsenteret for de forskellige ideer. Der har således i efteråret 2004 været afholdt en fælles gåtur, i første omgang for Følgegruppen. Naturforvaltningen arbejder som nævnt videre med projektet.

Konklusion

Interessen for projektet har været ganske ringe blandt beboere og er stadig i spil alene via naturmedarbejderne fra den kommunale naturforvaltning. Fastholder man projektet skal der nok anvendes utraditionelle metoder som medieomtale, omdelt informationsmateriale, plakater og events, som gåture, hvis en bredere forankring skal opnås. Alt sammen noget som man allerede har haft under overvejelse.

Lykkes det at samle nogle beboere, der slutter op omkring projektet, vil der i givet fald være tale om personer, der har en interesse i at styrke naturen, altså folk med interesse for natur, frem for at dyrke snævre interesser knyttet til deres egen bolig. Måske kan der her være kimen til et samarbejde mellem beboere helt på tværs af de forskellige bebyggelser - både i forhold til de tre almene bebyggelser og de private parcelhusbebyggelser. På denne måde kan projektet siges at have store potentialer for at være et redskab, der måske kan skabe en lidt flere relationer på tværs af beboerne i hele området.

Delprojekt 4. Trafikdæmpning

Formål og succeskriterier

Siden midten af 90'erne har boligafdelingerne i Søndervangskvarteret kæmpet for en trafikdæmpning i området. Dette har været med særligt henblik på Søndervangs Allé hvor der pga. gymnasiet, skolen og andre institutioner er mange fodgængere og cyklister.

I forbindelse med den helhedsorienterede byfornyelse foreslår man derfor fra Vejkontoret i Århus Kommune, at man skal søge at gennemføre et forsøgsprojekt som i Gladsaxe. Det betyder at man kunne etablere en 40 km-zone på Søndervangs Allé og i området afgrænset af Søndervangs Allé – Holmegårdsvej – Christian X's Vej – Ringvej SYD samt i området omkranset af Ringvej Syd – Christian X's vej – Gunnar Clausens vej – Rudolfgårdsvej – jernbanen.

Gennemførelsen af projektet vurderes at forudsætte en aktiv deltagelse fra beboerne i området. Der anmodes derfor om, at der nedsættes en arbejdsgruppe med deltagelse af beboerrepræsentanter fra områderne ved Søndervangs Allé, repræsentanter fra de forskellige boligafdelinger, Århus politi, Århus sporveje, Søndervangsskolen, Naturforvaltningen, Stadsarkitektens kontor samt Vejkontoret.

Det vurderes at projektet vil være en succes hvis:

- *hastighederne dæmpes*
- *trafikken nedsættes*
- *der etableres en cykelsti*

Budget

Til projektet afsættes en ramme på 500.000 kr., hvoraf staten betaler 100.000 kr. og kommunen betaler 400.000 kr.

Første evaluerings konklusioner

Da den første evaluering foretages i 2002 er *Trafikprojektet* stadig på idestadiet. Man har nedsat en arbejdsgruppe som består af repræsentanter fra boligforeningerne og afdelingsbestyrelserne, grundejerforeningerne samt Vejkontoret og Stadsarkitektens Kontor. Derudover indgår en repræsentant fra projektet de grønne korridorer, mens politiet og busselskabet ikke er en del af gruppen.

Hos afdelingsbestyrelserne er man stadig meget interesseret i en trafikdæmpende indsats samt en cykelsti på den vestlige side af Søndervangs Allé. Det vurderes dog på det tidspunkt, at der kan opstå problemer med trafikdæmpende foranstaltninger pga. busser og udrykningskøretøjer. Derudover mener man ikke, at vejen har den rette bredde til etablering af en cykelsti, idet der mangler 40 cm.

Fra Grundejerforeningernes side foreslår man at Søndervangs Allé helt lukkes, et forslag der møder stor modstand, da ideen vil isolere og afskære de tre bebyggelser yderligere.

Af andre forslag er en bussluse på Søndervangs Allé samt forhindring af al unødig kørsel. Derudover er der tale om at forbyde venstresving fra Ringvejen for at undgå de lange køer, der dannes som følge af venstresvingende bilister.

Foto 9. Bump på Søndervangs Allé. Mushrooms er måske mere effektive, men mange bilister synes de giver en for ubehagelig passage. Foto: Århus Kommune.

På dette tidspunkt ligger de forskellige forslag stadig til behandling, hvor politi og vejmyndigheder er involveret.

Status

Som det første resultat af gruppens arbejde udføres som første etape af *Trafikprojektet*, bump på den sydlige del af Søndervangs Allé og Matildelundsvej, strækninger som man er enige om, er vigtige at trafiksikre af hensyn til skolebørn. Der ligger både folkeskole og gymnasie, der trafikbetjenes via denne del af Søndervangs Allé.

På baggrund af drøftelser om andre muligheder for trafikdæmpning etablerer man yderligere en række mushrooms på Søndervangs Allé, nord herfor, som et forsøgsanlæg i de to yderste midterheller på strækningen mellem Ringvej Syd og Holmegårdsvej. I tilknytning hertil sker der en omprofilering af vejarealet med smalt fortov og cykelsti på den sydlige del af Søndervangs Allé.

De nyetablerede mushrooms har modtaget en hel del kritik fra beboerne i Søndervangskvarteret trods det, at de opfylder den fartdæmpende funktion. Man er enige om, at de er for hårde mod bilerne og deres støddæmpere, samt at personer med svage rygge vil have svært ved at passere, og derfor har man blandt beboerne startet en underskriftindsamling. Fra Byfornyelsesafdelingen mener man dog ikke, at man på den baggrund vil fjerne de nyopsatte fartdæmpere. Politiet godkender ikke den slags foranstaltninger hvis de forvolder skade, og man vil derfor i stedet se nærmere på fartdæmpernes profiler og på den facon forsøge at løse problemerne.

I Søndervangs afdelingsbestyrelse har der været utilfredshed omkring det, at endnu et projekt er blevet opført i tæt nærhed til Rosenhøj. I Søndervang har man ønsker om en rundkørsel på den nordlige del af Søndervangs Allé i forbindelse med en række nye ældreboliger, samt at fortsætte det nye vejprofil fra den sydlige del af Søndervangs Allé med smalt fortov og cykelsti frem til denne rundkørsel. Dette forslag har der ikke været penge til at finansiere efter at de første etaper af *Trafikprojektet* er blevet udført. Der har været tanker om evt. at overflytte de økonomiske rammer fra projektet 'De grønne korridorer' til *Trafikprojektet*.

Konklusion

Trafikprojektet er i stort omfang blevet realiseret. Budgettet er brugt og der er blevet oprettet trafikdæmpende foranstaltninger - om end kun på en del af de ønskede vejstrækninger. På denne måde kan man klart sige at *Trafikprojektet* har nået målsætningen med at hastigheden er blevet sænket - og antallet af biler er i hvert fald ikke blevet øget.

Men tilbage er en strækning af Søndervangs Allé, hvor der stadig er stort behov for trafikdæmpende foranstaltninger.

Og desværre er der også utilfredshed med nogle af de konkrete foranstaltninger, mushrooms, der rent faktisk har haft en trafikdæmpende funktion.

Hvor projektet havde mulighed for netop af rette sig mod alle i området og måske havde mulighed for at der blev udarbejdet løsninger alle blev tilfredse med, har det i stedet givet anledning til nogen utilfredshed og vedligeholdelse af nogle dårlige relationer mellem nogle af aktørerne, f.eks. i forholdet mellem Søndervang og Rosenhøj, som nogle synes ofte får, og mellem Søndervang og Grundejerforeningerne, der har forskellige syn på, hvorledes trafikdæmningen på den nordlige del af Søndervangs Allé kan gennemføres. Det kan være vigtigt for hele bykvarteret og for fremtidige samarbejdsinitiativer, at der kan komme løsninger, som mange kan slutte op om.

Litteratur

BIFS, & SUF. (1996). *Projekt "Skab trivsel i dit lokalområde": Et samarbejde mellem BIFS og SUF: Afrapportering juni 1996*. Højbjerg.

Engberg, L. A., Bayer, S., & Tarnø, C. S. (2000). *Konsensusstyring i kvarterløft: Kommunernes erfaringer med organiseringen af kvarterløft* (By og Byg Resultater 002). Hørsholm: Statens Byggeforskningsinstitut.

Mazanti, B. (2002). *Forankring af kvarterløft* (By og Byg Dokumentation 029). Hørsholm: Statens Byggeforskningsinstitut.

Norvig Larsen, J. (2001). *Borgerdeltagelse i kvarterløft* (By og Byg Dokumentation 008). Hørsholm: Statens Byggeforskningsinstitut.

Putnam, R (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York, Simon & Schuster.

Storgaard, K., & Skovdal, A. K. (2001). *Erhvervsudvikling, byfornyelse og bypolitik: Forprojekt* (By og Byg Dokumentation 013). Hørsholm: Statens Byggeforskningsinstitut.

Storgaard, K., Grubbe, M og Skoven J.J. (2003). *Helhedsorienteret byfornyelse og beskæftigelse. Evaluering af et projekt i Søndervangskvarteret i Århus. Baggrund og Intentioner*. (By og Byg Dokumentation 042). Hørsholm: Statens Byggeforskningsinstitut.

Århus Kommune. (1998). *Bypolitik/kvarterløft – en beredskabsplan*. Århus.

Århus Kommune, Socialcenter Syd. (2000). *"Stationen på vejen": Et socialt aktiveringsprojekt + Tillæg 1*. Århus: Projektafdelingen.

Århus Kommune. (2000a). *Forslag til kommuneplan 2001 Århus Kommune: Hovedstruktur + Rammer*. Århus.

Århus Kommune. (2000b). *Helhedsorienteret byfornyelse i Søndervangskvarteret*. Århus. Lokaliseret 20030120 på:
<http://www.urbanbydel.dk/domino/SA/sasite.nsf/384388c35d01a23e4125662c003acf63/726c7baffbcd5817c1256a4e003f2326?OpenDocument>

Øvrige kilder

Websites:

Boligselskabet Århus Omegn. Århus. Lokaliseret 20010815 på:
www.boaarhusomegn.dk

Viby Andelsboligforening. Viby. Lokaliseret 20011203 på: www.vabo.dk

Århus Kommunes Statistiske Kontor. Århus. Lokaliseret 20020226 på:
www.aarhus.dk/statistik

Billeder af Søndervangskvarteret kan findes via søgemaskinen på Århus Kommunes website. Lokaliseret 20020226 på:
<http://195.41.32.55/4125664E00387F69/HTML/Framessoeg?OpenDocument>.

I Søndervangskvarteret i Århus har man i perioden 2001 til 2005 gennemført et projekt med helhedsorienteret byfornyelse med støtte fra Staten og Århus Kommune. Projektet er ganske særligt, fordi en stor del af indsatsen har rettet sig mod sociale tiltag, særlig beskæftigelse, frem for alene mod fysiske tiltag. Rapporten er en fremstilling af resultaterne fra projektet.

1. udgave, 2008
ISBN 978-87-563-1352-0